

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

VADEMECUM VAN DE DUURZAME WIJKEN

fiches 1 tot 10

Gids van goede praktijken van de projectoproep
Duurzame Wijken van Leefmilieu Brussel
Bestemd voor burgers die geïnteresseerd zijn
in deze levenswijze
september 2012

Inhoudsopgave

fiche 1	INLEIDING TOT HET VADEMECUM	3
fiche 2	DE PROJECTOPROEP	5
fiche 3	HET HANDVEST VAN DE DUURZAME WIJKEN	9
fiche 4	DE ACTOREN VAN DE WIJK	11
fiche 4a	DE STUURGROEP	13
fiche 4b	DE PARTNERS	17
fiche 5	DE BEGELEIDING	21
fiche 6	DE THEMATISCHE ACTIVITEITEN	25
fiche 7	DE WIJKVERGADERINGEN	29
fiche 8	DE PROJECTEN VAN ALGEMEEN BELANG	33
fiche 9	DE COMMUNICATIE	35
fiche 10	HET NETWERK EN DE PARTICIPATIEVE VERGADERING	41

VADEMECUM VAN DE DUURZAME WIJKEN – Gids van goede praktijken van de projectoproep Duurzame Wijken van Leefmilieu Brussel bestemd voor burgers die geïnteresseerd zijn in deze levenswijze.

Ontwerp en realisatie

Het Vademecum werd ontworpen en gerealiseerd door de Tijdelijke Vereniging 'Duurzame Wijken' (ERU asbl, 21 solutions sprl, Ecores sprl, écoconso asbl) in het kader van projectoproep Duurzame Wijken van Leefmilieu Brussel.

Coördinatie: Catherine De Zuttere met de medewerking van Marie Demanet (ERU asbl)

Redactie: Fabien Bourdeau, Catherine De Zuttere en Dominique Nalpas (ERU asbl) - Aurélie Neumann en Annick Schwaiger (21 Solutions sprl) - Kathleen De Smet en Sabine François (EcoRes sprl) - Lise Frendo en Anne Frey (écoconso asbl)

Grafische vormgeving – lay-out: Yannik Rihoux (ERU asbl)

Contact

info@duurzamewijken.be – 0800/ 85 286

INLEIDING TOT HET VADEMECUM

In 2008 werd de projectoproep van Leefmilieu Brussel beantwoord door vijf Brusselse wijken die een burgerproject Duurzame Wijken startten. Voor deze projecten werd een begeleiding opgezet, met praktische modaliteiten en een kandidaatsformulier, aangevuld met een Handvest. De projecten putten uit de creativiteit van de deelnemers en van de animatoren die hen gedurende een jaar met raad en daad bijstonden, en die zelf werden ondersteund door een coördinatie en door Leefmilieu Brussel. Na enkele jaren was dit al uitgegroeid tot een beweging van meerdere wijken die elk een eigen dynamiek ontwikkelden, die evenwel hetzelfde kader volgden.

Waarom een Vademecum van de Duurzame Wijken?

De ervaring met “Duurzame Wijk”-projecten is recent, vernieuwend en complex. Ze omvat verschillende facetten, brengt tal van actoren samen en streeft verschillende doelstellingen na. Deze complexiteit is een bron van rijkdom, maar ook van uitdagingen. Meer dan één deelnemer aan de “Duurzame Wijk”-projecten heeft al ondervonden hoe moeilijk het is het project in al zijn dimensies in het kort toe te lichten ...

Zowel bij de start van het project als op eender welk moment in de ontwikkeling ervan, rijzen **meerdere vragen**, die niet altijd gemakkelijk te beantwoorden zijn.

De modaliteiten van de projectoproep van Leefmilieu Brussel leveren een kader, maar dit geeft geen oplossing voor alle problemen die zich kunnen voordoen. De praktijkervaring levert antwoorden, en put daarvoor uit de knowhow van alle actoren die bijdragen aan de projecten – de bewoners, de partners, Leefmilieu Brussel, de wijkanimateurs en de project-coördinatie.

Na meerdere jaren begeleiding van Duurzame Wijken hebben de ervaringen zich opgestapeld, en werd het oorspronkelijke kader beetje bij beetje duidelijker. Praktijken werden opgezet die hun verdiensten hebben bewezen of – omgekeerd – net hebben aangetoond dat de resultaten niet opwegen tegen de bestede energie.

Dit Vademecum verzamelt ervaringen en opgedane kennis.

Duurzame Wijken in twee woorden:

“Duurzame Wijken” is de naam die wordt gegeven aan wijken waarvan de burgers de steun genieten of hebben genoten van Leefmilieu Brussel, om een dynamiek op te starten van projecten rond het thema “duurzaamheid in de stad”. Deze projecten steunen op nabijheid en gezelligheid in de buurt, en hebben als doel het individuele gedrag te veranderen, acties en projecten van algemeen belang op te zetten en gemeenschappelijke goederen te creëren.

Voor wie is het Vademecum bestemd?

Dit Vademecum is in de eerste plaats bedoeld voor wijken die geselecteerd zijn voor de projectoproep Duurzame Wijken, als toelichting bij hun projectuitvoeringsproces.

Het kan ook worden gebruikt voor de hele dynamiek die ontstaat in een wijk: wijken die de projectoproep hebben beantwoord, maar niet in aanmerking werden genomen en dus geen begeleiding krijgen, en in het algemeen alle wijken waar bewoners en burgers de krachten willen bundelen voor een dynamiek van stedelijke duurzaamheid.

Is het Vademecum een gids die op de voet gevolgd moet worden?

De “Duurzame Wijk”-projecten ontstaan uit de inzet van burgers die iets willen doen voor hun wijk. Ze zijn per definitie uiteenlopend van aard, en het zou jammer zijn ze te herleiden tot een “sleutelklare” formule. Alle projecten passen binnen het stramien van de projectoproep.

Enkele vragen ...

Hoe kunnen we de partners ontmoeten die zich hebben geëngageerd in de kandidatuur?

Wat kunnen we hen voorstellen?

Hoe vinden we nieuwe productieve krachten?

Welke thema's worden naar voor geschoven?

Voor wie ?

Een wijkcomité dat acties wil voeren die verband houden met duurzame ontwikkeling.

Een groep vrienden die een gemeenschappelijke tuin/moestuin/compost-installatie wil aanleggen.

Bewoners die diensten willen uitwisselen met hun buren.

...

Het Vademecum werd opgevat als een gids die inspireert, maar die ook bestaande of ontluikende projecten steunt. Het geeft stapsgewijs aanvullende informatie en antwoordelementen, vanaf de eerste ideeën om de omgeving binnen de wijk te verbeteren, tot de concrete uitwerking en verankering ervan binnen dit lokale grondgebied.

Het stelt gedragslijnen voor die rechtstreeks geïnspireerd zijn op de uiteenlopende ervaringen van de door de projectoproep geselecteerde wijken. Elke wijk bepaalt vrij haar eigen werkmethode en werkwijze.

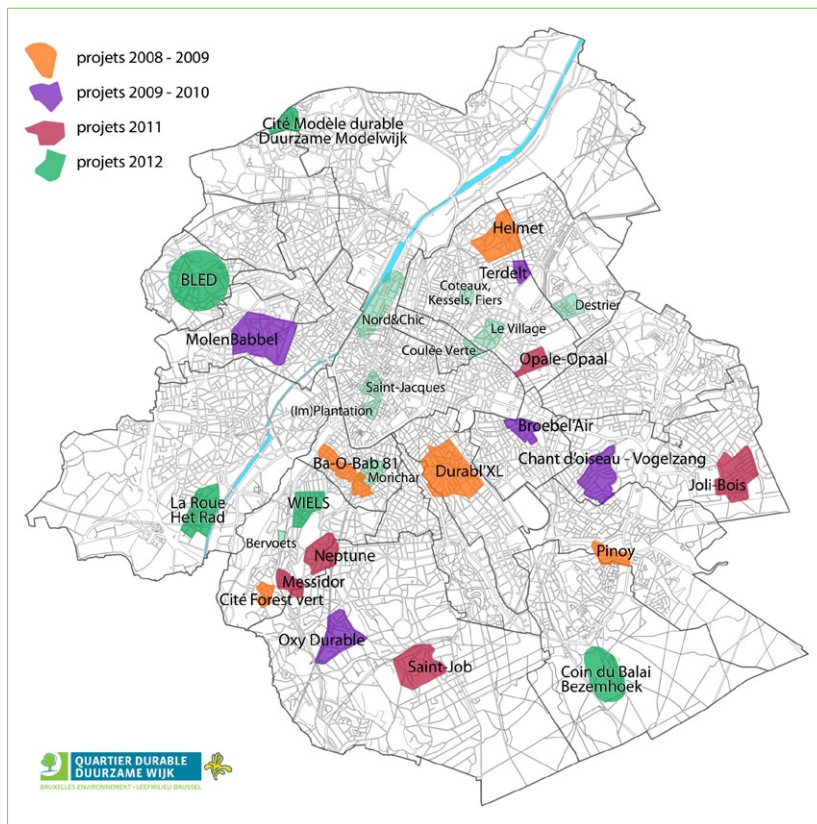
Net als het proces van ontwikkeling van de Duurzame Wijken zelf, zal dit Vademecum onvermijdelijk evolueren – de inhoud, de fiches zelf of de structuur in zijn geheel. De opbouw in de vorm van fiches vergemakkelijkt de doorlopende **aanpassingen** en **actualisering** ervan.

Het Vademecum is concreet en praktisch: het omvat tal van voorbeelden, verwijzingen en links naar andere nuttige fiches.

Bericht aan de lezer:
opmerkingen zijn
welkom !

info@duurzamewijken.be

DE PROJECTOPROEP

Sinds 2008 heeft Leefmilieu Brussel verschillende oproepen gericht tot de bewoners en de actoren van de Brusselse wijken. Zij hebben telkens enkele maanden de tijd om zich te verenigen en per groep de grote lijnen van een “Duurzame Wijk”-project te bepalen. Een beperkt aantal wijken wordt geselecteerd door een onthaalcomité. Deze fiche belicht de modaliteiten van deze oproep, het proces en de verschillende stappen van de kandidaatstelling.

Waarom een projectoproep Duurzame Wijken?

Het hoeft geen betoog: de manier waarop onze consumptiemaatschappij zich vandaag ontwikkelt, is niet langer houdbaar in termen van het milieu. De opwarming van de aarde, de algemene vervuiling van water en bodem, de verarming van de bodem, de enorme achteruitgang van de biodiversiteit: dit alles draagt in grote mate bij aan aantastingen die zeer schadelijke gevolgen kunnen hebben. Sommigen vrezen zelfs grote economische crisissen doordat de bronnen van fossiele energie schaars worden. Ook de vraag hoe het verder moet met de maatschappij, wordt gesteld. Wij zijn immers niet opgewassen tegen de gevolgen van de achteruitgang van het milieu en van het zeldzaam worden van de natuurlijke rijkdommen.

In het licht van deze vele uitdagingen moeten vormen van “samenleven” worden uitgevonden die ook rekening houden met de milieuvraagstukken, in het hart van onze steden. Alle initiatieven, vooral op lokaal niveau en gestoeld op een gezamenlijke actie, moeten worden benut. Tal van inwoners, organisaties en instellingen staan klaar om de stad onder handen te nemen.

Het is de taak van de overheid om deze acties en experimenten te versterken en te benutten, het opdoen van kennis ter zake te ondersteunen, de gevolgen ervan te versterken en er lessen uit te trekken voor toekomstige nieuwe normen. De projectoproep Duurzame Wijken is een van deze voorzieningen voor ondersteuning en versterking.

De “Duurzame Wijk”-projecten kunnen sterk verschillen in vorm en inhoud, maar streven gelijkaardige doelstellingen na op veel grotere schaal dan het eigen grondgebied. Ze passen in een stedelijke en planetaire realiteit: vermindering van de milieu-impact, beperking van verontreiniging, strijd tegen de klimaatverandering en de opwarming van de aarde, ontwikkeling van vormen van samenleven door het delen van kennis en culturele uitwisselingen, door banden van solidariteit te smeden tussen de bewoners en de actoren van eenzelfde grondgebied, door uitsluiting tot een minimum te herleiden door projecten op te zetten die gericht zijn op integratie, enz.

Wat heeft deze projectoproep concreet te bieden?

Gedurende ongeveer anderhalf jaar krijgen de geselecteerde wijken begeleiding en ondersteuning voor de uitvoering van hun project:

- regelmatige begeleiding door en advies van een animator die is afgevaardigd door Leefmilieu Brussel;
- steun bij de uitvoering van een wijkdiagnose samen met de bewoners;
- hulp bij de organisatie van activiteiten in de wijk om de bevolking te sensibiliseren en een milieudynamiek tot stand te brengen – conferenties, wandelingen, geleide bezoeken, opleidingen, praktische workshops
- technische en financiële ondersteuning voor projecten van algemeen belang
- ter beschikkingstelling van communicatiemiddelen
- organisatie van ontmoetingen tussen wijken om gemeenschappelijke vragen gezamenlijk te beantwoorden .

Deze begeleiding wordt bevestigd door de ondertekening van het Handvest van de Duur-

Sleutelwoorden

Burgerproject
 Modaliteiten van de oproep
 Kandidaatsformulier
 Selectie
 Onthaalcomité
 Begeleiding

zame Wijken , dat het partnerschap tussen Leefmilieu Brussel, de wijk, de animator en de gemeente officieel bekrachtigt.

Om welke wijken gaat het?

De projectoproep richt zich tot alle wijken van het Brussels Gewest. Er is geen standaardprofiel voor de wijken. Sommige projecten gaan van start met een lange ervaring van burgerparticipatie, andere zonder enige ervaring op dit vlak. Het uitgangspunt van elke kandidaatstelling is de betrokkenheid van een kleine groep bewoners rond een sterk idee van duurzaamheid voor hun wijk. Deze kleine groep, stuurgroep genoemd, moet een kandidatuur invullen en indienen bij Leefmilieu Brussel.

De projectoproep richt zich dus vooral tot wijken waar de bewoners klaarstaan met het dubbele doel banden: te smeden tussen burens en de milieu-impact van de wijk te verminderen.

Hoe moet het kandidaatsformulier worden ingevuld?

Het kandidaatsformulier is het document dat de groep bewoners en actoren van de wijk in staat stelt de grote lijnen van hun project te schetsen, op basis waarvan ze geselecteerd kunnen worden door het onthaalcomité.

De inhoud kan worden samengevat in de drie onderstaande punten. Deze punten vormen de basis van de gesprekken van de stuurgroep die nodig zijn voor de gezamenlijke opstelling van het kandidaatsformulier.

U kunt het formulier downloaden via: <http://www.leefmilieubrussel.be/duurzamewijken>

De wijk als doelgroep: perimeter en kenmerken

Het is niet altijd gemakkelijk een wijk netjes af te bakenen: voor sommigen kan ze duidelijk afgelijnd zijn, terwijl dit voor anderen vaak veel minder het geval is. Het gaat ook minder om een afbakening van grenzen dan van actiezones. Naargelang van de thema's hebben sommige wijken besloten te werken op basis van een **variabele geometrie**.

Vanuit praktisch oogpunt toont de ervaring dat een wijk van 10 tot 20 huizenblokken of een maximum van ongeveer 2.000 tot 3.000 brievenbussen een actiegebied vormt dat nog haantbaar is op schaal van de bewoners. Bij grotere bewonersaantallen verzwakken de banden. Dit is echter slechts een indicator.

De perimeter hangt ook af van initiële actoren die bij zichzelf te rade moeten gaan. Een wijk heeft meer troeven indien ze op haar grondgebied verschillende functies combineert, en een vermenging van doelgroepen en deelnemers. Een te homogene wijk heeft vaak de neiging zich af te sluiten, wat de kwaliteit en de diversiteit van de projecten vermindert. Daarom vraagt het kandidaatsformulier om de fysieke, sociale, ecologische en historische kenmerken van de wijk te beschrijven.

De fysieke kenmerken van het grondgebied kunnen een rol spelen in de bepaling van de perimeter. Zo kan er een plein, een plantsoen, een kerkplein of een park zijn, maar ook een as of een ruimte die een entiteit afbakent, zoals een brede laan, een groene zone, een infrastructuur, ... Het is interessant open en samenbundelende plekken op te nemen in de perimeter.

Projectdragers en -deelnemers

De stuurgroep

Dit zijn mensen uit de wijk die zich verenigen om een project te definiëren. De identificatie van de groep weerspiegelt in de eerste plaats de bereidheid zich samen voor de wijk in te zetten. De leden van de stuurgroep zijn gewoonlijk mensen die al betrokken zijn bij lokale acties, en die al bewustgemaakt zijn voor de uitdagingen van de duurzame ontwikkeling of, minstens, bereid zijn om zich erin te verdiepen.

Variabele geometrie

Een wijk van een twintigtal huizenblokken heeft besloten een aantal acties uit te voeren over zijn hele grondgebied (zoals bewustmaking voor rationeel energiegebruik), maar ook meer plaatselijke acties, per straat of groepje straten (zoals een project van geveelaanplantingen).

Samenbrengen van een grotere doelgroep

In een wijk werd een vragenlijst huis-aan-huis bezorgd, waarin elke bewoner werd uitgenodigd om prioritaire thema's aan te kaarten en zich te engageren voor het project. Een andere wijk heeft gebruik gemaakt van een wijkfeest, de autoloze dag, om zich kenbaar te maken. Sommige projecten zijn ontstaan uit reeds actieve groepen, zoals een wijkcomité, een solidaire aankoopgroep voor artisanale landbouw (SAGAL).

De grondslagen van een dynamiek creëren

"Samen handelen": de meest gewaardeerde acties van de wijken zijn die waarbij de gemeenschap op de been komt. De wijkprojecten mikken bij voorkeur op dergelijke collectieve acties, omdat gezamenlijke inzet en de steun van partnerschappen borg staan voor het voortbestaan van de projecten.

De bewoners en gebruikers van de wijk

Daarnaast wordt gevraagd de gegevens van mogelijke deelnemers te verzamelen – wijkbewoners, wijkgebruikers zoals handelaars, vertegenwoordigers van bedrijven, van een school, een crèche ..., om aan te tonen dat de stuurgroep een groter publiek kan samenbrengen. De bedoeling is ook en vooral een netwerk op te bouwen van mensen die, waar nodig, kunnen worden ingezet. Om mensen bij een project te betrekken, hoeft men niet ver te zoeken: men kan burens en kennissen uit de wijk aanspreken, feesten of evenementen bezoeken, ...

De partners

Dit zijn organisaties of mensen die logistieke, technische of pedagogische steun kunnen bieden voor de projecten die in de kandidaatstelling worden overwogen. Ook hier is de ondertekening van deze partnerschappen een vereiste. Het doel is partners te vinden waarop de wijk kan rekenen op het vlak van ervaring, materiële of andere ondersteuning, allerhande inbreng.

De gemeente

De bewoners worden bij de kandidaatstelling verzocht contact op te nemen met de gemeente, als bevoorrechte partner. Verschillende diensten kunnen hierbij betrokken zijn, en elk een interessante ondersteuning bieden: ecoadvies, stedenbouw, mobiliteit, energie, groene ruimten, noord-zuid samenwerking, middenstand, ... Kort na de selectie van de wijk stuurt Leefmilieu Brussel het College van Burgemeester en Schepenen een brief met informatie over de manier van werken, en met de uitnodiging mee te werken aan het project.

Een "Duurzame Wijk"-project definiëren

Het is belangrijk bij het begin al een idee te hebben van de grote lijnen van het project en de verwachte doelstellingen. Het project sluit aan bij de uitdagingen van de Duurzame Wijken die in het Handvest zijn opgetekend. De verschillende wijken moeten niet noodzakelijk alle thema's van het Handvest behandelen. Enkele thema's kunnen naar voor worden geschoven naargelang van de historiek en de configuratie van de wijk of de bekwaamheden van de groep.

In het stadium van de kandidaatstelling hangt de projectdefinitie meer af van intenties en een globale visie dan van een definitief programma. Het programma wordt immers opnieuw besproken bij de start en kan vervolgens nog evolueren doordat er nieuwe gegevens, nieuwe actoren of nieuwe vaardigheden bij komen. Het is dus niet zozeer de bedoeling een nauwkeurig "actieplan" op te stellen, dan wel de **grondslagen te leggen van een dynamiek** die nog kan evolueren.

Hulp bij kandidaatstelling

Om een uitgebreide denkoefening mogelijk te maken en de bewoners te helpen bij het opstellen van het kandidaatsdossier, staat Leefmilieu Brussel de kandidaten met raad en daad bij (via telefoon en e-mail tijdens de samenstelling van het dossier, indien nodig vergaderingen met de initiatiefnemers van de kandidaatstelling).

De begeleiding verstrekt het hele jaar door regelmatige informatie over de projectoproep Duurzame Wijken, via het groene nummer 0800 85 286, of het e-mailadres info@duurzamewijken.be

Modaliteiten voor selectie van de kandidaturen

Leefmilieu Brussel bepaalt de selectieprocedure, de datum voor lancering van de projectoproep en de datum voor indiening van de kandidaturen.

De "Duurzame Wijk"-projecten worden beoordeeld en geselecteerd door een onthaalcomité, op basis van vooraf bepaalde selectiecriteria die betrekking hebben op de deelnemers, het project en de perimeter. De selectiecriteria van de projectoproep 2012/2014 werden herzien

en gedefinieerd tijdens een voor iedereen toegankelijke participatieve vergadering die plaatsvond in maart 2012. Ze zijn beschikbaar bij Leefmilieu Brussel en de begeleiding.

Het opgerichte onthaalcomité heeft tot doel de kwaliteit en de betrouwbaarheid van de projecten en de dragende groep te beoordelen, en de winnende wijken te selecteren. Het comité bestaat uit vertegenwoordigers van de Voogdijminister, vertegenwoordigers van Leefmilieu Brussel, een vertegenwoordiger van de begeleiding, burgers die al hebben meegewerkt aan een "Duurzame Wijk"-project en een onafhankelijk deskundige. De leden van het comité mogen geen directe band hebben met de betrokken projecten.

In principe worden elk jaar vijf projecten geselecteerd. Alle kandidaat-groepen worden schriftelijk op de hoogte gebracht van de selectie of weigering van hun project. De niet-geselecteerde wijken kunnen het daaropvolgende jaar een nieuwe kandidatuur indienen.

Nuttige links

Internet

De projectoproep Duurzame Wijken op de website van Leefmilieu Brussel:

<http://www.leefmilieubrussel.be/duurzamewijken>

Verwante fiches

Het netwerk en de participatieve vergadering

Het Handvest

De stuurgroep

De partners

De begeleiding

Thematische activiteiten

Projecten van algemeen belang

De communicatie

BRUXELLES ENVIRONNEMENT LEEFMILIEU BRUSSEL
INSTITUT BRUXELLOIS POUR LA GESTION DE L'ENVIRONNEMENT IAW - BRUSSELS INSTITUUT VOOR MILIEUBESCHERMING

PROJECTOPROEP
DUURZAME WIJKEN
2012 / 2014

- KANDIDATUURFORMULIER -

Naam van het "Duurzame wijk"-project:
.....

Ligging van de wijk:
.....

QUARTIER DURABLE
DUURZAME WIJK

HET HANDVEST VAN DE DUURZAME WIJKEN

Een "Duurzame Wijk"-project krijgt in elke wijk op unieke en verschillende manier vaste vorm, naargelang van de projectdragers, de hulpbronnen en de kenmerken van de wijken. Naast deze diversiteit is er echter ook eenzelfde engagement in al deze wijken. Dit wordt vastgelegd in het Handvest, dat in elke wijk bij het opstarten van de projecten mee wordt ondertekend door de stuurgroep, Leefmilieu Brussel en de gemeente. Het handvest herhaalt de grondslagen van de actie Duurzame Wijken.

Sleutelwoorden

Engagementen
Doelstellingen
Officieel document
Gemeente
Animator
Bewoners

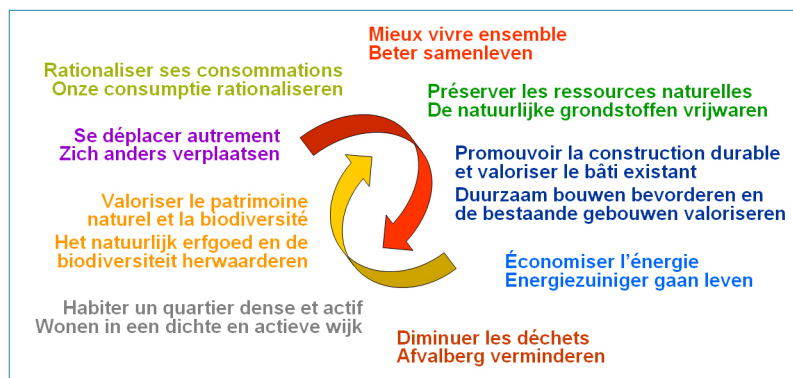
Het Handvest en de fundamentele uitdagingen

Het Handvest van de Duurzame Wijken past in het kader van de projectoproep waar Leefmilieu Brussel in 2008 voor het eerst mee naar buiten kwam.

Het geeft een overzicht van de fundamentele en complementaire uitdagingen die elke wijk aangaat en tracht te beantwoorden via zijn actie: de bescherming van het leefmilieu in al zijn aspecten, en "beter samenleven" in de wijk.

Uittreksel uit het Handvest:

In deze wijken werken alle actoren samen om verschillende fundamentele, complementaire en met elkaar vervlochten uitdagingen te verzoenen:

Deze uitdagingen zijn bewust zeer uitgebreid, zodat elke wijk een aangepaste actie kan ontwikkelen. Maar ze vormen ook de rode draad die de denkoefening van de bewoners moet sturen wanneer ze hun specifieke doelstellingen en hun acties bepalen: maken de doelstellingen en acties van de wijk het mogelijk deze uitdagingen aan te gaan?

Uittreksel uit het Handvest:

Duurzame Wijken streven gemeenschappelijke doelstellingen na die verder gaan dan de schaal van hun grondgebied want ze hebben ook aandacht voor de realiteit van de planeet: de invloed op de planeet verminderen, vervuiling beperken, de strijd aanbinden tegen klimaatverandering en de verwarming van de aarde, het welzijn van elkeen bevorderen, zorgen voor gelijkheid van kansen en culturele uitwisseling.

Het Handvest is een document dat de uitdagingen van de Duurzame Wijken weerspiegelt. Aanpassingen moeten dus mogelijk zijn, naarmate de jaren verstrijken, net zoals de wijken zichzelf ook aanpassen, door de ervaringen van de burgers. Deze aanpassingen kunnen bijvoorbeeld het voorwerp zijn van een debat en een gezamenlijke heroriëntatie, tijdens een speciaal hiervoor bijeengeroepen participatieve vergadering.

Het engagement van de ondertekenaars van het Handvest van de Duurzame Wijken

Het Handvest wordt ondertekend door de drie belangrijkste actoren van elke wijk, waarvan

de concretisering van het "Duurzame Wijk"-project in grote mate zal afhangen: de stuurgroep die een bewonerskern vertegenwoordigt, de gemeente waarin de wijk gelegen is, Leefmilieu Brussel vertegenwoordigd door de Voogdijminister en door de begeleiding. Hierdoor sluiten de ondertekenaars zich aan bij de fundamentele uitdagingen van het project Duurzame Wijken, en verbinden ze zich ertoe hun krachten te bundelen voor de uitvoering van het project.

Het engagement en de specifieke rol van elke partij zijn duidelijk opgetekend in het Handvest.

De oproep gaat uit van Leefmilieu Brussel, dat zich ertoe verbindt zijn vaardigheden en middelen ter beschikking te stellen van het project: een gepersonaliseerde begeleiding , met name door de ondersteuning van een "Duurzame Wijk"-animator, gemeenschappelijke communicatietools voor alle wijken, suggesties van activiteiten, financiële ondersteuning voor een project of meerdere projecten van algemeen belang .

De bewoners die meewerken aan het project verbinden zich ertoe de bewoners van hun perimeter erbij te betrekken en hen te motiveren. Hiervoor kunnen ze rekenen op de steun van de animator.

Hoewel het project werd bedacht door de bewoners en het voortbestaan ervan afhangt van de burgerdynamiek die voortvloeit uit het project, is de animator betrokken partij bij de denk-oefening, het beslissingsproces en de uitvoering tijdens de begeleidingsfase.

De publieke partners, en vooral de gemeente, verbinden zich ertoe de uitvoering van het project zo gemakkelijk mogelijk te maken.

Uit het Handvest blijkt dus duidelijk dat het "Duurzame Wijk"-project zich ontwikkelt binnen een grondgebied dat wordt beheerd door een gemeentelijke administratie, een onmisbare partner voor de concrete uitvoering van bepaalde activiteiten die worden aangegaan samen met de bewoners.

Een referentiedocument voor de bewoners en de animator

Het Handvest legt waarden, fundamentele engagementen vast, opdat ze tijdens de uitvoering van het project niet zouden worden vergeten. De begeleiding, en vooral de animator, moet erop toezien dat deze principes worden nageleefd bij de uitvoering van de projecten en acties. Tijdens de wijkvergaderingen kunnen de projecten telkens worden getoetst aan de grondslagen die in het Handvest zijn vastgelegd .

NUTTIGE LINKS Internet

Het Handvest kan worden gedownload op: www.leefmilieubrussel.be/duurzamewijken

Verwante fiches

Het netwerk en de participatieve vergadering

De actoren van de wijk

De begeleiding

De wijkvergaderingen

De communicatie

4

DE ACTOREN VAN DE WIJK

In een “Duurzame Wijk”- project gaan de actoren samen verschillende fundamentele, complementaire en onderling afhankelijke uitdagingen aan. Deze actoren kunnen burgers, instellingen of verenigingen zijn, en hebben allemaal hun plaats op een of ander niveau. Een dergelijke coproductie veronderstelt een minimale structurering.

De stuurgroep

De stuurgroep is de drijvende kracht achter de Duurzame Wijk. Hij omringt zich met partners, vormt werkgroepen en ondersteunt de bestaande initiatieven om het project zo te leiden dat het alle wijkbewoners en -gebruikers ten goede komt. De stuurgroep, die is samengesteld uit een kern van actieve wijkbewoners of -gebruikers, stelt de eerste definities van het project op, legt de eerste contacten, enz.

Vervolgens staat de stuurgroep centraal in de collectieve en creatieve uitwerking van de acties. Hij ziet erop toe dat de grootste uitdagingen worden aangekaart en dat de antwoorden gezamenlijk worden opgebouwd. Hij staat in voor de vorderingen en de samenhang van het proces en is een bevoorrecht partner bij de projectbeoordeling. Hij is verantwoordelijk voor de follow-up en de goede communicatie tussen de actoren. Hij bekleedt ook vaak een organisatorische taak door evenementen uit de grond te stampen, vooral in het begin van het project.

Dit betekent daarom niet dat de stuurgroep deze taken ook zal blijven uitvoeren. Anderen kunnen de fakkel overnemen, bijvoorbeeld mensen die in de werkgroepen zitten. Een stuurgroep moet zich ervan bewust zijn dat hij moet evolueren als hij wil blijven bestaan.

De werkgroepen

Een Duurzame Wijk-initiatief kan alleen maar groeien als regelmatig nieuwe krachten worden aangetrokken.

Uit de praktijk blijkt dat werkgroepen, ook thematische groepen of actiegroepen genoemd, worden opgericht om een evenement te dragen (bijvoorbeeld een buurtfeest), een thematische denkoefening te houden (bijvoorbeeld over mobiliteit), of een blijvende actie op poten te zetten (bijvoorbeeld een gedeelde tuin).

Deze werkgroepen worden al dan niet op initiatief van de stuurgroep gevormd, bij de start van het project of in de loop van de ontwikkeling ervan. In bepaalde gevallen bestaan er al werkgroepen voorafgaand aan het project. In dat geval is het interessant hen erbij te betrekken en hen ook als een werkgroep te beschouwen. Hun aantal, samenstelling, functie kan evolueren in de tijd. Het gebeurt soms dat werkgroepen zich losmaken van de oorspronkelijke kern. De dynamiek van de Duurzame Wijken veronderstelt echter dat een continue transversale band wordt gesmeed, doorheen de visie voor de wijk en de uitdagingen van het Handvest.

De partners van het project

De partners zijn private of publieke organisaties die zich verbinden aan het project en meer bepaald aan de stuurgroep, om concrete en actieve steun te bieden. Ze nemen deel aan de thematische activiteiten en ondersteunen het project met analyses, bevoegdheden, lokalen, communicatiemiddelen, diverse middelen.

Dit partnerschap moet door de stuurgroep worden nagestreefd bij de samenstelling van het kandidaatsdossier. Het zoeken naar nieuwe partners kan het hele jaar door worden voortgezet vanuit een zoektocht naar openheid, naar nieuwe competenties of nieuwe krachten.

Sleutelwoorden:

Participatie

Bewoners

Gebruikers

Stuurgroep

Wergroep

Partners

De samenwerking kan uiteenlopend zijn: ze vindt plaats in de domeinen milieu, samenleving en economie; ze is lokaal, regionaal of zelfs internationaal. De publieke partners, en meer bepaald de gemeente, zijn van essentieel belang, gelet op hun vele bevoegdheden op schaal van het grondgebied.

Tot wie is het “Duurzame Wijk”-project gericht?

Het is de bedoeling dat het “Duurzame Wijk”-project uitwaaiert buiten het groepje mensen dat het heeft opgestart: iedereen kan eraan deelnemen en een bijdrage leveren.

Het project richt zich in de eerste plaats tot een publiek van wijkbewoners en -gebruikers (werknemers, studenten, scholieren, handelaars, leden van verenigingen, ...). Deze mensen kunnen op uiteenlopende manieren betrokken zijn, met een sterk verschillende mate van engagement.

Het engagement van de burger kan zich dus situeren op het niveau van de **productie** van het project in zijn geheel, of van een van de delen ervan, bijvoorbeeld door toe te treden tot de stuurgroep of tot actiegroepen. Dit zijn belangrijke, tijdrovende engagements.

Men kan ook een lichter engagement opnemen door toe te treden tot het **ondersteunende** netwerk, en gericht een handje toe te steken. Al deze acties, hoe licht en sporadisch ook, helpen het project tot stand komen.

Tot slot worden alle bewoners van de wijk op een of andere manier **geïnformeerd** over het project. Hoewel ze niet noodzakelijk bijdragen aan het productieproces van de activiteiten, zijn ze potentiële doelgroepen ervan. Ze dragen bij aan het project door het levenskracht en zichtbaarheid te geven. Deze ontmoetingen nodigen mensen uit om actief te zijn, vooral door gedragingen aan te nemen die hun ecologische voetafdruk verkleinen.

Productie

Deelname aan een werkgroep over energie

Organiseren van activiteiten doorheen het jaar (bezoek aan voorbeeldwoningen, energiecafés, ...)

Ondersteuning

Uitdelen van flyers

Struikgewas ruimen op een terrein

Taarten bakken voor een activiteitennamiddag

Logistieke hulp bieden bij ontmoetingen

Informatie

Een informatieavond bijwonen

Op de mailinglist staan

Een nestkastje in de tuin hangen

Deelnemen aan de “Energie-uitdaging”

NUTTIGE LINKS

Verwante fiches

Het Handvest

De stuurgroep

De partners

4a

DE STUURGROEP

Slutelwoorden

Actoren
Beheer van het project
Beslissingsproces

Elk project ontstaat uit een initiatief van mensen die zich verenigen met een gemeenschappelijk doel, en wordt ook door deze mensen gedragen. Hetzelfde geldt voor de “Duurzame Wijk”-projecten, waarvoor het initiatief wordt genomen door een groep actoren uit de wijk. De stuurgroep neemt dus de eerste projectfase, het ontstaan van het project, voor zijn rekening, en vervolgens ook de animatie en de follow-up.

Definitie

De stuurgroep is de belangrijkste structuur voor de productie van het “Duurzame Wijk”-project. Het beantwoordt aan de projectoproep ‘Duurzame Wijken’ door met name een project voor de wijk op te stellen. De actie is gebaseerd op het Handvest van de Duurzame Wijken en de fysieke en demografische kenmerken van zijn wijk. Hij vormt de essentiële en beslissende impulskracht, ziet toe op de follow-up en cohesie ervan. De stuurgroep draagt ook enkele acties, en brengt ze tot een goed einde.

Hoe is de stuurgroep samengesteld?

De leden van de stuurgroep, die een doelstelling van algemeen belang voor ogen hebben, zijn vooral bewoners en gebruikers van de wijk. Ook vertegenwoordigers van organisaties of lokale verenigingen kunnen er deel van uitmaken.

De stuurgroep telt minimum vijf personen, waaronder drie wijkbewoners. De groep mag niet te groot zijn, omdat dit een vlotte werking kan belemmeren. Als de groep te klein is, zijn er dan weer mogelijk te weinig middelen om alle taken op te nemen of de nodige vaardigheden bijeen te brengen. De praktijk toont aan dat zes tot twaalf personen een ideaal aantal is.

De mensen in deze groep vertegenwoordigen gewoonlijk uiteenlopende vaardigheden in domeinen zoals organisatie, verschillende vormen van communicatie, verschillende thema's van duurzame ontwikkeling of een talent voor sociale of strategische analyse. Het is belangrijk dat de groep een goede kennis heeft van de wijk en van het leven in de gemeente.

Vertegenwoordiging van de culturele en sociale diversiteit van de bewoners is een troef: het project kan vervolgens makkelijker worden opengetrokken naar alle bevolkingsgroepen uit de wijk.

Wat zijn de taken van de stuurgroep?

In het algemeen moet de stuurgroep de belangrijkste uitdagingen van de wijk inzake duurzame ontwikkeling kunnen benoemen, en activiteiten en projecten voorstellen om deze uitdagingen aan te gaan. De stuurgroep is verantwoordelijk voor de follow-up van het project en de goede communicatie tussen alle betrokken partijen. Vaak worden hier ook de acties van het project uitgewerkt, maar niet noodzakelijk alleen hier.

De stuurgroep zorgt voor een totale samenhang van het “Duurzame Wijk”-project op basis van de visie die hij vooropstelt in zijn kandidatuur. Samen met de animator neemt de stuurgroep deel aan de regelmatige evaluatie van het project, en hij handelt naargelang van de conclusies die dit oplevert. De stuurgroep is zich ervan bewust dat hij voor verbetering vatbaar is. Zijn engagement voor het Duurzame Wijken-avontuur houdt in dat hij wil stilstaan bij zijn werkwijze, samen met Animatie en Coördinatie (vooral in het geval van groepen die al lang bestaan).

Lijst van opdrachten /mandaten ter illustratie van de activiteit van een stuurgroep

Deze lijst is niet volledig:

- opstellen van het kandidaatsdossier voor de projectoproep van Leefmilieu Brussel;
- bepalen van een coherente perimeter van de wijk waarbinnen het project zich zal afspe- len, en beoordelen ervan naargelang van de acties;
- een diagnose stellen van de wijk, en de uitdagingen op het vlak van duurzame ontwik- keling bepalen;
- een visie voor de wijk uitwerken, met de bewoners, de gebruikers en de partners, met name tijdens de eerste wijkvergadering;
- de eerste ideeën voorstellen van bewustmakingsacties of uit te voeren projecten;
- opstellen van lijsten voor verspreiding onder de mensen die bij het project betrokken zijn;
- contacten leggen met de overheden of partners van het project;
- tot stand brengen van algemene communicatie . Verschillende Duurzame Wijken heb- ben een blog, een website of een nieuwsbrief;
- organiseren van bewustmakingsacties, ontmoetingen, enz. (Het gebeurt ook dat werk- groepen met specifieke initiatieven op de proppen komen, maar verbonden met de stuurgroep);
- het publiek van de wijk uitnodigen op de wijkvergaderingen en deze vergaderingen voorbereiden;
- vormen van evaluatie voor het project voorstellen;
- de archieven van het project samenstellen: hier wordt alle informatie over de Duurzame Wijk opgeslagen;
- ....

Hoe werkt de stuurgroep?

De stuurgroep bepaalt zelf zijn werkwijze. Er is niet één manier van werken, er zijn evenveel manieren om te werken als er groepen zijn, en ze kunnen evolueren in de tijd.

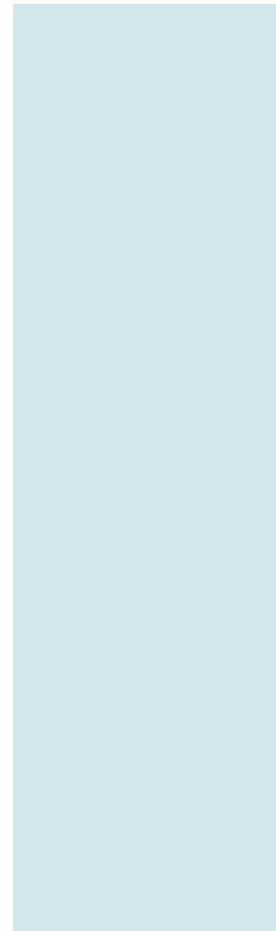
Centraal staat het streven tot een gezamenlijk werk om tot een gemeenschappelijke inzicht te komen, waarbij het de bedoeling is zo inclusief mogelijk te werken. Dit vereist dat men de mogelijkheden heeft om samen te werken, en dus voldoende vaak samenkomt.

De stuurgroep bepaalt zelf zijn werktempo. Sommige groepen komen regelmatig samen, bij- voorbeeld één keer per maand. Andere komen samen wanneer de activiteiten dit vragen.

De vergaderingen worden zo geleid dat gedachten kunnen worden uitgewisseld en iedereen zijn plaats heeft. Er moet een middenweg worden gevonden tussen gezelligheid en een ze- kere efficiëntie, om animaties en acties in de wijk te kunnen organiseren. De groep heeft er alle belang bij de vergaderingen zorgvuldig te organiseren door een agenda op te stellen, en door de vergadering te leiden, een verslag op te stellen, enz. Sommige groepen organiseren dit bij beurttrol, om de taken te verdelen, iedereen de kans te geven om te leren en te vermij- den dat de macht op één plek geconcentreerd zit.

In het kader van de begeleiding woont de animator de vergaderingen bij, en meer in het algemeen steunt hij de werking van de stuurgroep. De animator draagt bij tot de vergade- ringen van de stuurgroep (adviseren, modereren, notuleren,...), maar vergeet niet dat zijn begeleiding van beperkte duur is. Hij ziet erop toe dat zijn actie blijft voortbestaan.

De uitwisselingen tijdens de ontmoetingen van de groep volstaan niet. Het is essentieel dat de groep ook in de tussentijd regelmatig communiceert. Uit ervaring blijkt dat het gebruik van e-mail zeer efficiënt kan zijn, hoewel dit een bijzondere aandacht en een specifiek leer-

NUTTIGE LINKS

Verwante fiches

De projectgroep

Het Handvest

De actoren uit de wijk

De partners

De begeleiding

De wijkvergaderingen

De communicatie

proces vereist, en nooit directe uitwisselingen mag vervangen.

Beslissingsproces: eerder door inclusie dan door exclusie

De meeste aanwezigen offeren hun vrije tijd op en nemen deel omdat ze er zin in hebben. In een dergelijke context worden beslissingen doorgaans bij consensus genomen. Dit betekent dat tijd moet worden genomen voor besprekingen, uitwerking, het zoeken naar creatieve oplossingen en naar een consensus wanneer meningen uiteenlopen.

Door concrete ervaringen kan de groep ook een gemeenschappelijke cultuur ontwikkelen, waardoor gemakkelijker beslissingen kunnen worden genomen. De groep moet overigens niet trachten het over alles een te worden. Het is ook niet de bedoeling dat "absolute" prioriteiten worden vastgesteld. Wat voor de ene een prioriteit kan lijken, zal dit minder zijn voor iemand anders. Er moet dus eerder worden gekozen voor inclusie dan voor exclusie.

Uitgebreide stuurgroep

Het kan nuttig zijn de stuurgroep uit te breiden naar andere gemotiveerde personen om aan de verschillende verwachtingen te voldoen.

Een uitgebreide stuurgroep kan werkgroepen onderling verbinden in een coherente visie. Het gebeurt immers dat werkgroepen een project op zich nemen, waarbij het risico bestaat dat het initiatief los komt te staan van andere projecten en dat de wijkdynamiek verloren gaat. De projectverantwoordelijken worden aangespoord om hun initiatief regelmatig voor te stellen tijdens de uitgebreide stuurgroepen.

Meer gericht kan de stuurgroep ook worden uitgebreid tot personen die nieuwe ideeën aanreiken, of specifieke vaardigheden. Deze uitbreiding betreft ook de partners van het project, om de balans op te maken en opnieuw de krachten te bundelen.

Deze uitgebreide stuurgroepen komen minder regelmatig samen dan de kern van de stuurgroep.

Evolutie van de stuurgroep

De Duurzame Wijk-projecten zijn een plek om te leren uit gezamenlijke actie, met een beperkte hiërarchie, waarin de stuurgroep een centrale plaats inneemt. In die zin is het belangrijk dat de stuurgroep zijn experimenten doet en stilstaat bij zijn mate van openheid, zijn vermogen om te evolueren en om een nieuwe dynamiek tot stand te brengen.

De stuurgroep beseft dat hij moet evolueren, en hij kan een lid niet verwijten dat het zich terugtrekt. Omgekeerd moet een stuurgroep er over waken zo inclusief mogelijk te zijn, door nieuwe leden uit te nodigen.

4b

DE PARTNERS

Hoewel het “Duurzame Wijk”-project vooral door bewoners worden gedragen, komt de bijdrage van een aantal private en publieke partners de ontwikkeling ervan zeker ten goede. De partners leveren een structurerend vermogen en geven concrete en actieve steun. Zo ontstaan mogelijkheden die de bewoners alleen niet altijd kunnen bewerkstelligen.

Wie zijn de partners?

Naast de gemeente die de bevoorrechte partner van de wijken is (zie lager), zijn de partners publieke of private organisaties die zich achter het project scharen, en meer specifiek achter de stuurgroep die een beroep doet op hen.

In Brussel bestaat er een rijke diversiteit van **actoren** die betrokken kunnen zijn bij een project, en die rechtstreeks deelnemen aan het dagelijks leven van een wijk. Deze actoren kunnen verenigingen zijn, organisaties, paragemeentelijke, gewest- of gemeenschapsstructuren, of zelfs internationale structuren. Ze zijn actief in tal van domeinen die verband houden met milieukwesties, het sociale leven, hulpverlening aan jongeren, onderwijs, permanente educatie, cultuur, mobiliteit, openbare netheid, commerciële en economische activiteiten, erfgoed, enz.

Publieke instanties zoals het OCMW, de sociale huisvestingsmaatschappijen, het Woningfonds, de GOMB (Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest), enz., kunnen ook goede partners zijn, met name om hun doelgroepen op de been te brengen – die vaak moeilijker bij een project te betrekken zijn –, om een specifiek thematisch project te ontwikkelen of om concrete hulp te bieden (een terrein, een lokaal, ...). Dit zijn ondersteuningspunten waarop de Duurzame Wijken moeten kunnen rekenen.

Wat kunnen we verwachten van de partners?

Een structurerende ondersteuning

Wat kan worden gevraagd van de partners hangt af van hun eigen doelstellingen, maar ook van hun bereidheid om bij het project betrokken te worden. Heel wat projecten die worden voorgesteld door de Duurzame Wijken, en vooral de participatieve dynamiek ervan, behoren namelijk tot de opdracht van tal van partners. De verenigingen of organisaties kunnen dus een echte **structurende bijdrage** leveren.

Zo zijn er steeds meer voorbeelden waarin lokale verenigingen een concrete en dagelijkse steun bieden. Indien een Duurzame Wijk kan rekenen op de steun van een netwerk van structurende organisaties, is de kans op voortbestaan groter.

Expertise

De **expertise** die de partners kunnen aanreiken, is zeer uiteenlopend. Het kan zowel gaan om kennis van het terrein als om knowhow die verband houdt met een thema of met beroepspraktijken.

Een praktische en concrete bijdrage

Gewoonlijk stellen de partners een lokaal en materiaal ter beschikking voor de publieke activiteiten. Zij zijn ook de essentiële tussenschakels voor de verspreiding van informatie (affiches ophangen in handelszaken, artikelen in kranten, ...).

Een specifieke partner: de gemeente

De gemeentelijke bevoegdheden

De gemeente is een uitstekende partner, in verschillende opzichten: heel wat acties die worden voorgesteld door de Duurzame Wijken kunnen zich binnen de gemeentelijk bevoegd-

Sleutelwoorden

Private en publieke bijdrage

Steun

Mobilisering

Structuur

Ervaring

Actoren

Verenigingsleven op het terrein, handelaars, kleine en middelgrote ondernemingen, scholen, bibliotheken, buurthuizen, culturele centra, sportclubs, theaters, scouts, bejaardentehuizen, ...

Structurend vermogen

Een buurthuis verwelkomt de mobiele keuken van de Duurzame Wijk in zijn lokalen.

Het project van duurzame ontwikkeling in de wijksschool wordt gesteund door een vereniging voor hulpverlening in een open milieu (association d'aide en milieu ouvert - amo).

Expertise

Organisaties zoals GRACQ of Natagora zijn gestructureerd in een reeks van lokale afdelingen, die direct handelen op de gemeentelijke grondgebieden. Ze kunnen ondersteuning bieden bij de organisatie van fietstochten of de plaatsing van nestkastjes.

heden vinden die de ontwikkeling van het project kunnen ondersteunen. De besturen pikken er ook steeds vaker die projecten uit die door de bewoners worden voorgesteld. Ze zijn zich ervan bewust dat het belangrijk is dat de burgers zich positief kunnen inzetten.

Zodra de wijk geselecteerd is, stuurt Leefmilieu Brussel, in het kader van de begeleiding, een brief naar het College van Burgemeester en Schepenen van de betrokken gemeente, om hen te informeren over de benadering.

De Duurzame Wijk heeft een transversale functie, die verschillende materies dekt. Het kan dus nodig zijn dat verschillende gemeentelijke bevoegdheden of functies worden ingezet. Deze behoren tot [verschillende diensten van het bestuur](#), die zelf onder het rechtstreeks gezag van verschillende schepenen of van de burgemeester staan.

Het gebruik van de publieke ruimte en gemeentelijke terreinen

De gemeente zal noodzakelijkerwijs betrokken zijn bij alles wat het gebruik van de publieke ruimten en de gemeentelijke terreinen aangaat. De gemeente levert de vergunningen af voor gerichte (feesten, markten, enz.) of regelmatige activiteiten (een terrein voor een gedeelde tuin, voetpaden voor fietsenstallingen, een feestzaal, enz.).

Het project legitimiteit geven

Hoewel er verschillende bronnen van legitimiteit zijn, kan het engagement van de gemeente voor een project hiervan al een groot deel voor zijn rekening nemen. Deze legitimiteit krijgt vaste vorm en wordt officieel bevestigd door het Handvest van de Duurzame Wijken dat gemeenten mogen ondertekenen bij de aanvang van het project.

De lokale Agenda 21

De meeste Brusselse gemeenten zijn op dit moment betrokken bij een lokale Agenda 21. Dit is een actieprogramma voor duurzame ontwikkeling op schaal van het gemeentelijk grondgebied dat door de bewoners en de gebruikers van de betrokken gemeente samen werd opgesteld. Het doel van dit instrument is de drijvende krachten te katalyseren en in dialoog te brengen om concrete acties te ontwikkelen, op initiatief van zowel de gemeente als de burgers. De coördinatoren van de lokale Agenda 21, met hun transversale visie op de verschillende gemeentelijke diensten en projecten, vormen uitstekende partners voor de Duurzame Wijken. Daarom wordt gevraagd om bij het ontwerp van het kandidaatsdossier al na te denken over eventuele interacties tussen het "Duurzame Wijk"-project en aanvullende initiatieven, zoals de lokale Agenda 21.

Banden tussen partners en stuurgroep

De betrokkenheid van een partnerorganisatie kan erin bestaan dat een van haar vertegenwoordigers in de stuurgroep zit. In dit geval is er geen vooraf bepaalde regel over het beheer van de relaties, ieders taken en de werkwijze. Alles hangt altijd af van de kwaliteit van de dialoog (met name over de nagestreefde doelstellingen) en dus van de juiste kijk op ieders positie.

In het bijzonder is de participatie van vertegenwoordigers van overheid of politieke partijen een delicaat punt. Zelfs als het niet de bedoeling is de groep te "winnen", bestaat de kans dat de overheidsafgevaardigden heen en weer worden getrokken, wat voor iedereen moeilijk is. Ook de interpretatie door de buitenwereld kan risico's inhouden.

Er kan eventueel voor worden gekozen om de partners gericht uit te nodigen voor vergaderingen, in het kader van een uitgebreide stuurgroep, of om een specifieke ontmoetingsplaats te creëren ("aperitief met de partners" bijvoorbeeld).

Gemeentelijke diensten

- Ecoadvies
- Stedenbouw
- Mobiliteit
- Energie
- Groene ruimten
- Noord-zuid samenwerking
- Openbare werken
- Middenstand
- Sociale zaken
- Onderwijs

NUTTIGE LINKS

Internet

Verwante fiches

- Het Handvest
- De stuurgroep
- De communicatie

Hieronder volgt een onvolledige lijst van organisaties die de Duurzame Wijken kunnen steunen in hun thematische activiteiten en bij hun projecten van algemeen belang.

GASAP / SAGAL

Solidaire aankoopgroep voor
artisanale landbouw
www.gasap.be
coordonateur@gasap.be
lenoyau@gasap.be

SEL / LETS

Local exchange and trading systems
<http://brusel.be>
info@brusel.be

RES

RES – Netwerk ter bevordering
van kennisuitwisseling
<http://rers.be>
res.veronique@gmail.com

WORMS asbl

(Compost)
www.wormsasbl.org
info@wormsasbl.org

LE DÉBUT DES HARICOTS asbl

(collectieve tuinen)
www.haricots.org

NATURE ET PROGRÈS

www.natpro.be
natpro@skynet.be

NATAGORA

(Biodiversiteit)
www.natagora.be
info@natagora.be

RABAD

Netwerk van Brusselse actoren
voor duurzame voeding
www.rabad.be
Info@rabad.be

GRACQ

Les Cyclistes Quotidiens asbl
www.gracq.be
info@gracq.org

PRO VELO

www.provelo.org
info@provelo.org

FIETSERSBOND

www.fietsersbond.be

ENERGIESCHAKELS

www.passeursdenergie.be
info@passeursdenergie.be

APIS BRUOC SELLA

(Bijen in mijn stad)
www.apisbruocsella.be
info@apisbruocsella.be

DE STADSWINKEL – ABEA

(Informatie van bewoners: renovatie,
energie, erfgoed, educatie)
www.stadswinkel.be
info@curbain.be

ATELIERS VAN DE VOOTSTRAAT

(Centrum voor expressie en
creativiteit, innoverend inzake
duurzame ontwikkeling)
www.voot.be
info@voot.be

APERÉ

(Vereniging voor de promotie
van hernieuwbare energie)
www.apere.org
info@apere.org

JARDINS DE POMONE

(Biodiversiteitsworkshops voor
de teelt en de bereiding van oude
groenten, wilde planten en kruiden)
<http://lesjardinsdepomone.be>
<http://lesjardinsdepomone.skynetblogs.be>
info@lesjardinsdepomone.be

CENTRE PAUL DUUVIGNEAUD

(Centrum voor ecologische
documentatie)
www.centrepaulduvigneaud.be
centrepduvigneaud@gmail.com

RENCONTRE DES CONTINENTS

(Vereniging voor milieueducatie
en ontwikkeling)
<http://rdcontinents.canalblog.com>
info@rencontredescontinents.be

QUINOÀ

(NGO voor ontwikkelingseducatie)
www.quinoa.be
info@quinoa.be

5

DE BEGELEIDING

Sleutelwoorden

Animatoren

Coördinatie

Leefmilieu Brussel

Expertise

Ter ondersteuning van de “Duurzame Wijk”-projecten die de projectoproep beantwoorden, stelt Leefmilieu Brussel een anderhalf jaar durende begeleiding voor. De begeleiding is een uitgebreid systeem dat bestaat uit de dienst van Leefmilieu Brussel die belast is met de follow-up van de projectoproep en een extern team, de opdrachtgever voor Leefmilieu Brussel (op dit moment de “Tijdelijke Vereniging Duurzame Wijken”). In dit team zitten animatoren die rechtstreeks meewerken aan projecten in de wijken, en de coördinatie die met name instaat voor de totale samenhang van de projecten.

Wie krijgt begeleiding?

De begeleiding heeft in het bijzonder betrekking op de winnende wijken van de projectoproep Duurzame Wijken. Zij krijgen gedurende anderhalf jaar begeleiding op maat in hun wijk.

De dynamiek van de Duurzame Wijken bereikt echter ook de andere wijken die op de projectoproep hebben gereageerd: de wijken waarvan de kandidatuur niet in aanmerking werd genomen, net als de wijken die hun follow-upjaar afronden. De begeleiding biedt deze wijken een mechanisme ter ondersteuning van de dynamiek. Dit mechanisme houdt in dat activiteiten tussen de wijken worden voorgesteld (ontmoetingen, opleidingen, feestelijkheden en denkoefeningen, participatievergaderingen, ...) en dat samen met hen een Netwerk van Duurzame Wijken wordt opgezet.

De expertise van de begeleiding

De animatoren en de coördinatie beschikken over een hele waaier vaardigheden die ze ten dienste stellen van het “Duurzame Wijk”-project.

Zo kunnen ze buigen op een transversale expertise in de verschillende thema’s van de duurzame ontwikkeling. Ze hebben ook een netwerk van specialisten gevormd, waarop ze een beroep kunnen doen voor specifieke en technische vragen die verband houden met de wijkprojecten.

Ze hebben ook een expertise op het vlak van de participatieprocessen en groepsdynamiek, op het vlak van de organisatie van activiteiten, animatietechnieken en projectbeheer. In dit domein zijn er echter geen kant-en-klare recepten: een gezamenlijke denkoefening blijft dan ook de regel.

De animator

De animatie van de Duurzame Wijken heeft tot doel de motivatie van de betrokken bewoners te ondersteunen, door versterking van hun capaciteiten om de projecten uit te voeren die mensen samenbrengen en die wenselijk zijn in het domein van de duurzame ontwikkeling.

De animator is de afgevaardigde van Leefmilieu Brussel binnen de wijk. Hij geeft methodologische ondersteuning in de follow-up van de groeps- en projectdynamiek, en ziet toe op de goede toepassing van het kader van de projectoproep en de follow-up van het programma. Hij geeft zijn hulp en steun aan de stuurgroep voor het goede verloop van het project, zonder daarom in de plaats van deze groep te willen beslissen. Hij draagt bij tot de productie en de verspreiding van de informatie, en speelt meer technische vragen door aan experts.

Concreet geeft de animator gedurende het anderhalve jaar begeleiding bij de thematische activiteiten die worden georganiseerd door de stuurgroep, werkt hij mee aan ontmoetingen met de partners , ondersteunt hij de definitie en de invoering van projecten van algemeen belang en werkt hij mee aan het evaluatieproces.

Hij werkt samen met de groepen en de partners in een coproductie, maar zijn aanwezigheid is tijdelijk. Hij gaat uit van het principe dat hij zijn kennis wil doorgeven, en de groepen wil voorbereiden op zelfstandig werken.

De animatoren verenigen met name de volgende bekwaamheden:

- expertise inzake duurzame ontwikkeling en participatieprocessen;
- goede kennis van de Brusselse wijken;
- in staat om te luisteren, te modereren en te bemiddelen;
- in staat om een groep te leiden en te beheren;
- in staat om activiteiten te organiseren;
- in staat om mondelinge en schriftelijke syntheses te maken;
- geïntegreerde benadering van de aspecten van de duurzame ontwikkeling.

De prioriteiten van zijn activiteit worden in overleg met de stuurgroep bepaald. Om de werking van de begeleide wijk toe te lichten, moet zo vroeg mogelijk en in samenspraak tussen stuurgroep en animator een werkomgeving worden gecreëerd waarin ieders verantwoordelijkheden zo goed mogelijk zijn verdeeld. Deze relatie is overigens ook opgetekend in het Handvest van de Duurzame Wijken .

Meer in het bijzonder moet de rol van iedereen en van de animatoren geval per geval worden bepaald. Het werkritme van de animator kan dus evolueren in de loop van het jaar, naargelang van de taken die moeten worden vervuld of de dynamiek die op dat moment leeft in de wijk.

De coördinatie

De coördinatie bestaat uit een groep deskundigen met complementaire vaardigheden die gemachtigd zijn, zoals de animatoren door Leefmilieu Brussel, voor de follow-up en de coördinatie van de verschillende aspecten van de opdracht. De animatoren nemen regelmatig de coördinatie op zich, vooral door de coördinatievergaderingen bij te wonen waarop het hele team aanwezig is. Concreet brengen deze vergaderingen, om de twee weken, de animatoren van de vijf wijken samen, en twee of drie personen van de coördinatie. Samen observeren en analyseren ze, en bekijken ze de lopende projecten van op een afstand.

De coördinatie staat borg voor een gemeenschappelijke en coherente dynamiek voor alle Duurzame Wijken. Ze sluit aan bij de filosofie van de projectoproep en streeft bestendigheid na. Ze creëert een gezonde rivaliteit via een gedeeld project, en benut samen met de animatoren de ervaringen, de kennis en de informatie die in de loop van de begeleidingsopdracht werden vergaard. De coördinatie streeft doorlopend naar een betere begeleiding en een verfijning van de toegepaste methodes, door met name de ingevoerde praktijken in vraag te stellen. Dit werk draagt bij aan de regelmatige algemene evaluatie van het project in zijn mechanismen en de toepassing ervan. Het doel is de geschiktheid van de diensten en de ingevoerde tools te controleren in de wijken, met hun verwachtingen en projecten.

Het is ook het bemiddelingsorgaan bij conflicten of problemen.

De coördinatie organiseert de activiteiten en aspecten tussen wijken (de krant van de Duurzame Wijken , de deelname aan thematische evenementen, ontmoetingen of opleidingen), en doet hierbij waar nodig een beroep op de animatoren. De coördinatie realiseert of begeleidt ook de invoering van werktools.

De verschillende opdrachten van de coördinatie:

- ondersteuning van de algemene projectdynamiek en permanente evaluatie;
- terbeschikkingstelling van expertise inzake duurzame ontwikkeling en participatieprocessen;
- organisatie in samenwerking met animatoren en experts, van de afwerking van de animatiemethode, productie van standaarddocumenten en communicatietools;

- steun bij de aanpassing van thematische activiteiten aan de specifieke kenmerken van de wijken, aanvullend bij het werk van de animatoren;
- mee uitwerken van projecten van algemeen belang door, indien nodig, informatievergaderingen te organiseren, en een totaalvisie en een follow-up van het mechanisme aan te reiken;
- bijdrage aan de communicatietools (creatie en opmaak) in overeenstemming met de wensen van de wijken en vertaling van de documenten (krant, flyers, standaardbrief, ...);
- link en tussenschakel tussen Leefmilieu Brussel en het bevoegde ministerieel kabinet, regelmatige uitwisselingen met de vertegenwoordigers;
- organisatie van de gemeenschappelijke evenementen in de wijken, met name de participatieve vergadering en de thematische vergaderingen tussen wijken;
- benutten van de goede praktijken en de archieven van het project ("procesgeheugen").

NUTTIGE LINKS

Verwante fiches

- De projectoproep
- Het netwerk en de participatieve vergadering
- Het Handvest
- De stuurgroep
- De partners
- De thematische activiteiten
- De projecten van algemeen belang
- De communicatie

6

DE THEMATISCHE ACTIVITEITEN

Sleutelwoorden

Organiseren

Plannen

Types van activiteiten

Bewustmaking

Tijdens het begeleidingsjaar vormt de organisatie van thematische activiteiten het stramien van het “Duurzame Wijk”-project. De activiteiten vloeien voort uit de denkoefeningen en het voorbereidende werk van de stuurgroepen en de thematische groepen, net als de organisatie van de wijkvergaderingen en de definitie van projecten van algemeen belang. De activiteiten vormen de ruggengraat van de Duurzame Wijken, en richten zich tot alle bewoners en gebruikers van de wijk. De activiteiten kunnen uiteenlopende vormen aannemen, naargelang van het project.

Het kader van de projectoproep

De begeleidingsperiode van de “Duurzame Wijk”-projecten verloopt op het ritme van een reeks van thematische activiteiten. Deze activiteiten zijn doelgericht en gedefinieerd door de bewoners die de projecten dragen, en spelen zich doorgaans af in de wijk.

De activiteiten worden gesteund door Leefmilieu Brussel. Ze worden georganiseerd met de steun van en in nauwe samenwerking met de wijk animator: ze kunnen een beroep doen op experts en sterkhouders naargelang van de doelstellingen van de activiteit; de groepen krijgen beperkte budgetten voor de praktische organisatie (materialen, drukwerk, drink, huur van een zaal, ...) en de eventuele vergoeding van de experts.

Doelstellingen

De thematische activiteiten zijn gericht op de bewustmaking en informatie van doelgroepen, het doorgeven en ontwikkelen van nieuwe vaardigheden, maar ook het organiseren van ontmoetingen en het bijeenbrengen van mensen rond een thema. Op termijn bestaat het doel erin de realiteit van de wijk concreet te wijzigen, om tegemoet te komen aan de milieu-uitdagingen en het “beter samenleven”.

Vaak vormen ze het uitgangspunt van een dynamiek van projectontwikkeling en veranderingen op individueel of collectief niveau. In die zin wordt de organisatie van deze activiteiten vaak voortgezet na de begeleiding, met name in verband met de projecten van algemeen belang.

Keuze van activiteiten

De thematische activiteiten ontstaan uit een verlangen om te handelen dat leeft in de wijk. Ze vertrekken bij de denkoefening van de stuurgroepen of de thematische groepen om hun doelstellingen te halen:

- wat zijn de milieu-, sociale, economische uitdagingen van het thema, in het algemeen en op schaal van de wijk?
- wat zijn de hulpbronnen van de wijk?
- welke – al dan niet lokale – actoren kunnen bijdragen?
- op welke manier wil het “Duurzame Wijk”-project hieraan tegemoetkomen?

Bij de opstelling van hun kandidatuur moeten de stuurgroepen activiteiten afbakenen die volgens hen beantwoorden aan de grote thematische uitdagingen voor hun wijk. De kenmerken van de wijk, die in grote lijnen worden geschetst in de kandidatuur, worden tijdens het project verder uitgediept, aan de hand van de wijkvergaderingen (bijvoorbeeld: stellen van een diagnose), contacten die worden aangeknoopt met de partners en met nieuwe deelnemers, ...

Om deze activiteiten te kiezen, wordt een lijst met voorstellen van activiteiten bij het kandidaatsformulier gevoegd. Deze lijst wordt ter informatie voorgesteld, omdat de groepen ook vrij activiteiten kunnen bepalen en bedenken naargelang van de behoeften, wensen of vaardigheden die aanwezig zijn binnen de wijk. Ook kunnen de gekozen activiteiten worden

toegelicht en/of aangepast op het moment van de organisatie ervan, naargelang van de situatie op dat moment.

Tot wie richten de activiteiten zich?

In het algemeen richten ze zich tot alle bewoners en gebruikers van de wijk. Sommige activiteiten worden echter bedacht en georganiseerd voor specifieke doelgroepen: kinderen of adolescenten, handelaars, ondernemingen, leefloners, ...

Hoe een thematische activiteit organiseren?

Afhankelijk van de doelstellingen en doelgroepen kunnen de activiteiten verschillende vormen aannemen: conferentie, debat en ontmoeting van experts, opleiding, praktische workshop, bezoek op het terrein, demonstratie, begeleide wandeling, participatieve actie of spel, ...

Het thema en de inhoud

De eerste stap bestaat erin de keuze van activiteiten, die zijn vastgelegd in het kandidaatsdossier, opnieuw te bekijken. De doelstellingen, de doelgroepen en de inhoud worden nader bepaald. Het is belangrijk na te denken over het einddoel en de vooruitzichten voor het verdere verloop van het project.

Dit uitgangskader wordt doorgaans binnen de stuurgroep vastgesteld, met de steun van de animator die zijn eigen expertise kan verrijken met die van de begeleiding (de andere animatoren, de coördinatie) en het Netwerk. Vervolgens zal één persoon of een groepje mensen zich toeleggen op de concrete uitwerking van de activiteit, door naar behoefte voorbereidende vergaderingen te organiseren (planning, verloop, conceptuele en logistieke voorbereiding, ...).

Vrij snel worden interveniënten en experts aangeduid die het thema verder kunnen uitwerken: sterkhouders (organisaties en personen), maar ook bekwaamheden die al aanwezigheid zijn binnen de wijk.

Een datum, een plaats

De keuze van plaats en tijdstip van een activiteit is niet zonder betekenis: hierover moet zeker worden nagedacht. Bovendien moet de activiteit zo breed mogelijk worden opgezet, om mensen op de been te krijgen en bewust te maken, of moet de doelgroep van de activiteit (kinderen, school, personen met beperkte mobiliteit, ...) worden bepaald.

De activiteiten kunnen plaatsvinden in een zaal die toegankelijk is voor het publiek of in de publieke ruimte, overdag, 's avonds, op werkdagen of in het weekend, ... Deze momenten moeten zo aangenaam en aantrekkelijk mogelijk worden gemaakt. Men mag namelijk niet vergeten dat de mensen die deze thematische activiteiten bijwonen, gewoonlijk burgers zijn, die er hun vrije tijd voor opofferen.

Opgelet met politieke, religieuze, ... gevoeligheden bij de keuze van de plaats waar de activiteiten plaatsvinden. De voorkeur moet uitgaan naar "neutrale" plaatsen. Voor het gebruik van openbare of private plaatsen is soms ook toelating vereist, die vaak lang vooraf en schriftelijk moet worden aangevraagd.

Actieniveaus

Verschillende actieniveaus zijn mogelijk tijdens activiteiten:

- de bewoners **bijeenbrengen** rond een thema om hen te informeren en bewust te maken, en het debat aan te zwengelen. De activiteiten zijn gericht op een individuele gedragswijziging of een mobilisatie van bewoners, om de bewustwording te verlengen door collectieve acties;
- **uitdiepen** van de specifieke aspecten na een eerste algemene bewustmakingsactiviteit, met name door nauwkeurigere informatie te geven als antwoord op vragen die worden

Een thema, een datum, een plaats

De groep heeft ervoor gekozen een activiteit voor kinderen en hun ouders, over mobiliteit, te organiseren: een bewustmaking voor verkeersveiligheid en een fietsparcours werden geselecteerd als sleutelactiviteiten. De activiteit zal zich buiten afspelen, in de publieke ruimte of op de speelplaats van een school. De groep kiest een zondag, in de loop van de maand mei.

Verzamelen

Na de vertoning van de film "Onze kinderen zullen ons beschuldigen" wordt een debat over duurzame voeding gehouden tussen bewoners en professionals. Naar aanleiding van dit debat zullen nieuwe oplossingen worden bedacht op schaal van de wijk.

Uitdiepen

Inzake energie kan een bewustwording van een rationeler energiegebruik leiden tot een opleiding over hernieuwbare energie of ecologische isolatie van woningen.

Concretiseren

In verschillende wijken vloeit de oprichting van een SAGAL voort uit een informatieavond over korte circuits, waarop specialisten, producenten of getuigen aanwezig zijn. De informatie kan worden aangevuld met een bezoek aan een producerende boerderij.

NUTTIGE LINKS

Partners

Een lijst van partners en hun gegevens is opgenomen in de fiche over de partners

Verwante fiches

De projectoproep

De actoren uit de wijk

De stuurgroep

De wijkvergaderingen

De projecten van algemeen belang

De communicatie

gesteld of een vastgestelde behoefte, of om de invoering van een project van algemeen belang voor te bereiden;

- **concretiseren** via een collectieve actie over een bepaalde duur. In dit geval leidt deze activiteit tot een oproep aan de bewoners om een concreet collectief project op touw te zetten.

Opeenvolgende stappen en planning

Deze verschillende niveaus van activiteiten volgen elkaar vaak op. Een bepaald type van activiteit kan een andere activiteit met een gelijkaardig thema meebrengen. Deze opeenvolging kan worden gewijzigd naargelang van de context, maar lijkt een coherente architectuur te vormen die terugkomt in alle "Duurzame Wijk"-projecten.

In de praktijk kan een planning nuttig blijken voor de organisatie van deze opeenvolging van activiteiten: bewustmaking en actie ondernemen en eventueel ook structurering of bestendiging. Deze planning draagt bij aan de opstelling van een visie op middellange of lange termijn, en maakt het zo mogelijk een actiestrategie te ontvouwen.

Uitnodiging en communicatie

Zodra de inhoud van de activiteit in grote lijnen vastligt (plaats, datum en uur, inhoud, doelgroep), moet een degelijke communicatie met de doelgroepen worden uitgewerkt. Naargelang van het type van activiteit en de doelgroep kan dit op verschillende manieren: mailing, affiches, flyers, lokale kranten, ... En natuurlijk via mond-tot-mondreclame.

De uitnodiging voor de activiteit wordt minimum 15 dagen vóór het evenement verstuurd. Ondersteuning door de mensen die betrokken zijn bij de activiteit kan nuttig blijken voor de huis-aan-huis-bedeling. Opgelet met de deadlines voor publicatie van artikelen in de lokale kranten, bijvoorbeeld.

De uitnodiging omvat minstens het thema en de context van de Duurzame Wijk, het uurrooster van de activiteit, de plaats met de grote inhoudelijke lijnen, een telefoonnummer en/of een e-mailadres om meer informatie te vragen, alsook het logo van de Duurzame Wijken van Leefmilieu Brussel.

De plaatsen waar affiches worden opgehangen, kunnen worden gekozen naargelang van de plaats van de activiteit.

DE WIJKVERGADERINGEN

Sleutelwoorden

Doelstellingen en visie
Opening
Lancering
Participatie
Evaluatie
Het debat aangaan
Beslissing

Andere ontmoetingsmomenten die naast de thematische activiteiten regelmatig worden georganiseerd in de “Duurzame Wijk”-projecten, zijn de “wijkvergaderingen” (voorheen “platformen”). Deze vergaderingen staan open voor allen die belangstelling hebben voor het project, en vormen een plek voor discussie en uitwerking van een totaalvisie op het project, maar ook voor evaluatie en collectieve beslissingen. Ze vormen een ideaal moment om de bewoners bij het project te betrekken, buiten de thematische groepen, de partners en de sterkhouders.

Het kader van de projectoproep

Tijdens de periode van begeleiding door Leefmilieu Brussel zijn ongeveer vier wijkvergaderingen voorzien op de verschillende mijlpalen van de periode, zonder dat evenwel een vast ritme wordt opgelegd.

Een of twee ontmoetingen zijn voorzien bij de start, om een gemeenschappelijke diagnose van de wijk op te stellen (analyse van de kenmerken, mogelijkheden en zwakke punten), om het project voor te stellen en het open te trekken naar nieuwe thema's. De wijkvergaderingen die in de loop van het jaar worden georganiseerd, kunnen bijvoorbeeld de behoeften, verwachtingen en doelstellingen voor het project aanstippen, de uitdagingen op het vlak van duurzame ontwikkeling ter herinnering brengen, projecten van algemeen belang definiëren en valideren. Op het einde van het project zal een wijkvergadering nuttig blijken om de tijdens het verstreken jaar gevoerde actie te beoordelen.

De wijkvergaderingen zijn belangrijke, meer “conceptuele” momenten, om een identiteit te geven aan het “Duurzame Wijk”-project. Het is dan ook nuttig regelmatig de balans op te maken van het project in zijn geheel, om wat afstand te nemen, na te denken over wat men aan het doen is, een gemeenschappelijke kijk te krijgen, de actie te beoordelen en het collectieve engagement (opnieuw) leven in te blazen.

Tot wie richten de wijkvergaderingen zich?

De vergaderingen staan open voor de hele wijk. Het zijn momenten voor uitwisseling tussen de projectdragers – de stuurgroep, de thematische groepen – en alle mensen uit de wijk die zich willen informeren over het project, om eraan mee te werken. Daarom moet de uitnodiging zo breed mogelijk zijn (huis-aan-huis-bedeling van flyers, affiches, mailinglijst, ...). Alle partners kunnen hier hun bijdrage leveren.

Opdat zoveel mogelijk mensen zouden deelnemen, vinden de vergaderingen plaats in de wijk zelf, bij voorkeur op een centrale en zichtbare plek.

Wat zijn de doelstellingen van een wijkvergadering?

Een gemeenschappelijke visie smeden

De wijkvergaderingen zijn het moment bij uitstek om vragen over de visie op het project en de dynamiek ervan op tafel te gooien. Ze vormen ook een uitstekende gelegenheid om het project te bekijken vanuit de ruimere invalshoek van de duurzame ontwikkeling, waarbij vooral het handvest van de Duurzame Wijken als basis wordt gebruikt.

Op die manier worden een totaalbeeld en een goede coherentie behouden tussen thematische acties die soms verschillende richtingen uitgaan. Tijdens de wijkvergaderingen is het vaak zinvol de projecten, de vorderingen, de samengestelde thematische groepen en de geplande, lopende of uitgevoerde acties voor te stellen. De thematische groepen kunnen hier ook hun ervaringen uitwisselen.

Zich voorstellen, zich openstellen en elkaar ontmoeten

Na de presentaties van de projectdragers en de projecten kan een stand van zaken worden opgesteld: diagnose van de wijk, inventaris van de sterkhouders (actoren en partners), bestaande ervaringen in de wijk.

Door de deelname van een ruimer publiek worden ook nieuwe ideeën gevraagd, en nieuwe personen om ze uit te werken. Gezelligheid is hier een zeer belangrijke factor, die de mensen zin geeft om mee te doen.

Voor duidelijke vragen of concrete uitdagingen moeten nieuwe krachten worden gevraagd, zodat kan worden samengewerkt. De wijkvergaderingen geven een duidelijk idee van wat haalbaar is, en kunnen dus makkelijker mensen op de been brengen.

Evaluëren, oriënteren, beslissen

Tijdens de wijkvergaderingen kan het project (of een aspect ervan) worden beoordeeld met de deelnemers, de partners of zelfs de andere bewoners en gebruikers van de wijk die misschien minder sterk betrokken zijn, maar toch belangstelling hebben. De evaluatie kan slaan op de vormen van communicatie, de evolutie van de acties, de verdeling van rollen en taken, de ervaring van de deelnemers, de impact op de bevolking. De beoordeling vereist een goede voorbereiding en een duidelijk opgebouwde aanpak.

Er kunnen ook beslissingen worden genomen: bevestigen van de in het kandidaatsdossier voorgestelde werkopties, bijsturing van het project of van een van de acties indien nodig, of zelfs beslissen om specifiekere acties te programmeren.

Dit is het geval voor de keuzes van projecten van algemeen belang: welke zijn de meest relevante projecten die de hele wijk ten goede komen, welke kunnen rekenen op instemming vanwege de deelnemers, ...

Voor het nemen van beslissingen liggen geen regels vast. De "Duurzame Wijk"-projecten zijn gebaseerd op vrije deelname. Het is dan ook belangrijk dat democratische en participatieve processen kunnen spelen, waarin elke mening van belang is en even zwaar doorweegt. De beslissingswijzen moeten steunen op een algemeen akkoord dat volgt op een discussie en een debat over eventuele uiteenlopende standpunten. Indien nodig kan de groep kiezen op welke manier de beslissingen worden genomen, bij consensus, stemming, bepaling van de mate waarin kan worden gekozen, ...

Een wijkvergadering organiseren

De stuurgroep organiseert samen met de animator de wijkvergadering, bepaalt de doelstellingen en de agenda, en de manier waarop de vergadering wordt geleid. De kwaliteit van deze voorbereiding is vaak bepalend voor de kwaliteit van de participatie, en een goede organisatie geeft meer vrijheid van handelen.

De wijkvergaderingen kunnen op dezelfde dag worden georganiseerd als een thematische activiteit, maar hierbij moet een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen beide momenten, of moet een afzonderlijke ontmoeting worden gepland.

Aangezien het soms moeilijk is bewoners warm te maken voor een ontmoeting waar ze zich weinig bij kunnen voorstellen, moet aandacht worden besteed aan de uitnodiging en de boodschap: het kader moet duidelijk worden geschetst, opdat iedereen weet wat hij kan verwachten en kan deelnemen met volledige kennis van zaken. Naast de praktische aspecten (datum en uur, plaats, contactgegevens) moet deze uitnodiging de doelstellingen van de vergadering beschrijven, en indien mogelijk een programma vermelden. De praktijk toont dat een uitnodiging voldoende tijdig moet worden verstuurd, minstens 15 dagen vóór de ontmoeting.

We stellen vast dat de wijkvergaderingen gemiddeld, naargelang van de wijk en de projectfase, 20 tot bijna 100 mensen aantrekken. Het is niet altijd gemakkelijk een plek te vinden in de

Enkele ideeën om een vergadering te leiden:

Projectie van een film

Uitwisselingen aan gesprekstafels, bij plenaire zitting

Getuigenis van sleutelpersonen

Borden waarop genoteerd kan worden

Gebruik van foto's, schetsen, illustraties, plannen en aanzichten van de wijk

Participatiespelletjes

Wandeling / wijkbezoek

Vragenlijsten

Ideeënbusen

...

wijk, voor dergelijke ontmoetingen. Vaak kan men terecht in scholen, buurthuizen of lokalen van verenigingen. Soms, maar lang niet altijd, is het nodige materiaal voorhanden (projector, geluidsinstallatie, vaatwerk, ...).

Om de gezelligheid en informele uitwisselingen te bevorderen, kan het programma worden gevolgd door een moment om een glas en/of een maaltijd te genieten, zonder dat de kosten te hoog oplopen. Zowel voor dranken als voor een eventuele maaltijd werkt het systeem van de "Spaanse herberg" uitstekend: iedereen brengt iets mee om te delen (waarbij de organisatie eventueel voor wat basiszaken kan zorgen). Zo ontstaat een buffet dat ook de kracht van de participatie en de gezamenlijke actie symboliseert.

NUTTIGE LINKS

Verwante fiches

De projectoproep

Het Handvest

De stuurgroep

De begeleiding

De projecten van algemeen belang

De communicatie

DE PROJECTEN VAN ALGEMEEN BELANG

Opdat de bewoners en actoren van de Duurzame Wijk hun aanpak duurzaam zouden kunnen verankeren in de wijk, aan de hand van gemeenschappelijke projecten, geeft Leefmilieu Brussel financiële en technische steun aan projecten van algemeen belang (PAB) in de geselecteerde wijken. Deze projecten beantwoorden aan de behoeften van de wijk en steunen onder andere op de denkoefeningen en de verworven kennis van de thematische activiteiten. Ze worden collectief opgebouwd, met name dankzij de wijkvergaderingen.

Sleutelwoorden

Concretisering
Bestendiging
Financiering
Bewoners

De wijk in zijn geheel

Een project van fietsherstelwerkplaats mag niet voorbehouden zijn voor een kleine vriendengroep. De toegang tot een plek en het materiaal (gereedschapskist) moeten openstaan voor allen, volgens modaliteiten die nog moeten worden bepaald, zodat iedereen erbij kan aansluiten (overeenkomst tussen de bewaarder van het materiaal en de groep van de Duurzame Wijk, werkingsmodaliteiten).

Relevantie

De projecten van aanplanting en begroening van gevels zijn welkom in dichtbebouwde wijken: een collectieve follow-up van het energieverbruik, met voorstel van gezamenlijke aankoop (isolatiemateriaal, verwarmingsketels, thermostatische kranen, ...) zal vooral relevant zijn in de wijken met gelijkaardige woningen, zoals tuinvijken ...

Wat is een project van algemeen belang?

Een project van algemeen belang is een concreet, door de bewoners gedragen project dat de hele wijk ten goede komt en duurzamere levenswijzen bevordert. Het wordt door de wijkbewoners en -gebruikers, met de hulp van een animator, gedefinieerd volgens de specifieke modaliteiten van elke wijk. Het kan gaan om één "groot" project of verschillende "kleine" projecten (waarbij men zich echter beperkt tot drie of vier projecten, om de energie die nodig is om ze te dragen, en de financiële middelen, niet al te zeer te versnipperen).

De projecten kunnen verschillende vormen aannemen:

- materieel: een (kleine) uitrusting of een duurzame inrichting in de wijk: gedeelde moestuin of boomgaard, gemeenschappelijke regenwatertank, uitrustingen voor de compost-site, gemeenschappelijke fietsenstalling, aanplantingen langs de straat of tegen de gevel, natuurpad, ...;
- immaterieel: een initiatief of structuur gestoeld op participatie, met de nodige uitrustingen, dat bijdraagt aan duurzame ontwikkeling: fietsherstelwerkplaatsen, bewustmakingsverslag, filmclub, lokaal uitwisselingsstelsel, kennisuitwisselingsnetwerk, geeft een leenbeurs, toegankelijkheidskaart en zachte mobiliteit, tool om het energieverbruik te volgen, ...

Het doel van de projecten van algemeen belang is niet dat de bewoners de bevoegdheden en acties van de overheidsinstanties – en vooral de gemeente – overnemen. Het einddoel is de burger beter in staat te stellen om zijn gedrag te verbeteren, en zich te organiseren om kwalitatieve veranderingen aan te brengen op schaal van zijn wijk.

Voor de projecten van algemeen belang is mogelijk financiële steun vereist. In dit geval kan een subsidieaanvraagdossier worden ingediend bij Leefmilieu Brussel (één aanvraag per geselecteerde wijk). Sommige projecten hebben dan weer weinig of geen financiële middelen nodig.

Aan welke criteria moet het voldoen?

Om de gewestelijke subsidie te genieten, moeten de projecten van algemeen belang voldoen aan de volgende criteria:

- er moet een verband zijn met de uitdagingen van de Duurzame Wijken – dit spreekt vanzelf. Met andere woorden, de projecten reiken lokale antwoorden aan op de globale uitdagingen inzake duurzame ontwikkeling die worden aangekaart in het Handvest ;
- ze moeten **de hele wijk** ten goede komen;
- ze moeten **relevant** zijn met betrekking tot de kenmerken van de wijk;
- ze vullen het "Duurzame Wijk"-project aan en garanderen een **continuïteit**: ze verlengen en bestendigen de actie die wordt gevoerd doorheen de activiteiten die in het kader van de begeleiding worden georganiseerd, en weerspiegelen zo met name de thema's die de groep naar voor heeft geschoven;
- ze hebben **tot doel voort te bestaan** doordat ze passen in een langetermijnvisie en een structuur of inrichting opzetten die kan voortbestaan;
- ze worden gedragen door verschillende projectdragers in een collectieve en participa-

tieve benadering.

Leefmilieu Brussel en het Kabinet van de Voogdijminister nemen de eindbeslissing over de ontvankelijkheid en de verkiesbaarheid van het project in het licht van deze criteria.

Hoe worden projecten van algemeen belang opgebouwd?

Het project wordt opgebouwd door de deelnemers van de Duurzame Wijk, namelijk de stuurgroep en de thematische groepen. Essentieel is ook de betrokkenheid van de wijkbewoners, via een participatief proces dat, naargelang van het moment, gepaard gaat met overleg en coproductie.

De eerste stap bestaat erin het project gezamenlijk te definiëren naargelang van:

- de bovenstaande criteria;
- de visie die werd opgesteld voor de wijk;
- de thema's van reeds uitgevoerde acties;
- de wensen voor de wijk;
- de kenmerken van de wijk;
- de aanwezigheid van mensen die het/de geïdentificeerde project(en) kunnen leiden.

In een tweede fase zal de identificatie van [een groep die het project van algemeen belang draagt](#) (met mogelijk een andere samenstelling dan de stuurgroep) vaak noodzakelijk blijken. Vaak gaat het om andere werkgroepen, waardoor verschillende subprojecten tegelijk kunnen worden ontwikkeld. In het geval waarin gewestelijke subsidies nodig zijn, kan de groep die het project draagt de definitie van het/de project(en) van algemeen belang op zich nemen. De dragende groep kan meer in het algemeen alle praktische stappen coördineren die verband houden met de uitvoering van dit project.

Alvorens de subsidieaanvraag in te dienen, is een uitwisseling met een ruimere vertegenwoordiging van de wijkbewoners aangewezen: om de keuze van de projecten te bevestigen, op elk moment een informatiemoment te hebben waar elkeen de gelegenheid heeft om zijn zeg te doen. De wijkvergaderingen zijn de ideale plek voor deze openstelling naar de wijk.

Hoe worden projecten van algemeen belang gefinancierd?

Niet alle projecten hebben [financiële middelen](#) nodig.

Sommige projecten, en vooral de materiële inrichtingen, vereisen echter financiële investeringen. Om die reden voorziet Leefmilieu Brussel de mogelijkheid van een subsidie. Voor de eerste drie begeleidingsjaren bedraagt de subsidie maximum € 12.500 excl. btw per wijk. De PAB's van de wijken die bij de 4de oproep werden geselecteerd, krijgen een subsidie van max. € 15.000.

De subsidieaanvraag is het voorwerp van een aanvraagdossier dat op een vastgestelde datum moet worden ingediend. Zodra de subsidie is aanvaard (bij ministerieel besluit), wordt een eerste schijf van 80% uitbetaald aan de begunstigde wijk. De tweede schijf van 20% wordt uitbetaald nadat de uitgaven zijn gedaan, en moet dus worden voorgefinancierd door de wijk. De uitgaven moeten verantwoord worden, en niet noodzakelijk het hele bedrag moet worden uitgegeven. Praktisch wordt de procedure met betrekking tot de toekenning van deze subsidie en de verantwoording ervan in detail toegelicht in het document «De modaliteiten voor PAB», dat kan worden aangevraagd bij de begeleiding van de Duurzame Wijken.

Tot slot kunnen de projecten van algemeen belang indien nodig mee worden gefinancierd langs een andere weg (andere subsidie, sponsor, partnerschap, ...), waarvan de voorwaarden en modaliteiten nader moeten worden bepaald

Continuïteit

Met betrekking tot de voeding kan worden gedacht aan een opeenvolging (van bewustmaking tot actie) zoals een informatieavond met interveniënten en/of films, gevolgd door praktische kookworkshops, de opstelling van een boekje met lokale recepten, de aanleg van een collectieve moestuin, ...

Met oog op voortbestaan

Een gericht evenement, zoals een wijkfeest, kan dus geen project op zich vormen. Het is daarentegen wél denkbaar dat een bedrag wordt uitgetrokken voor de uitgaven die verband houden met een feest dat past binnen een thematisch kader, zoals bijvoorbeeld de plechtige opening van een compostinstallatie.

Projectdragers

De partners kunnen worden geraadpleegd via een online-opiniepeiling, een vragenlijst op papier of tijdens een wijkvergadering.

Financiële middelen

Een lokaal uitwisselingsnetwerk kan op poten worden gezet steunend op de bijdrage van actoren uit de wijk en de visie van deskundigen, in het kader van een thematische activiteit.

NUTTIGE LINKS

Verwante fiches

Het Handvest

De stuurgroep

Het netwerk en de participatieve vergadering

Aanvullende documenten:

De modaliteiten voor projecten van algemeen belang

9

DE COMMUNICATIE

In een dynamiek zoals die van de Duurzame Wijken, die erop gericht is de bewoners samen te brengen rond een gemeenschappelijk project, vormt communicatie een essentieel aspect, zowel voor het tot stand brengen als voor de handhaving van de banden die worden gesmeed tussen de burens. Binnen een wijk en zelfs buiten de geografische grenzen ervan, kan communicatie dus verschillende vormen aannemen die het mogelijk maken zich aan te passen aan de doelstellingen van elke situatie.

Waarom communiceren?

Waarom moet men communiceren binnen de Duurzame Wijken, en welke boodschap wil men doorgeven? De doelstellingen kunnen veelvuldig zijn, en verschillen naargelang van de doelgroep die men voor ogen heeft: samenbrengen van deelnemers rond het project, tot stand brengen van collectieve actie, de projecten en thema's onder de aandacht brengen, bewustmaken voor vragen over de Duurzame Wijken, nieuwsgierigheid opwekken, toegankelijk zijn, door iedereen begrepen worden, buiten de gebruikelijke netwerken treden, mensen samenbrengen, ...

Nabijheid is essentieel, en het feit dat burens met elkaar praten is bijvoorbeeld al een eerste element in de communicatie. Ook alle acties die binnen de wijk worden opgezet, maken deel uit van de communicatie. Een gezellige tafel zetten op een openbare plaats, bloemen planten aan de voet van bomen is een doorlopende vorm van communicatie, een signaal, een "daad van gezelligheid" die zichtbaar wordt gemaakt.

De Duurzame Wijken moeten hun project ook promoten naar buiten toe, om het een grotere zichtbaarheid te geven waarvan ze zelf de vruchten plukken.

Goede communicatie is meer dan kennis van de communicatiemiddelen, als men een of meer complementaire doelstellingen wil bereiken. Een efficiënte boodschap is het resultaat van een duidelijk afgebakende doelgroep, een omschrijving van wat men wil bereiken door de boodschap te verspreiden en het juiste communicatiemiddel.

Enkele doelstellingen die de communicatie nastreeft, worden hieronder uiteengezet. Dit lijstje is niet volledig, en kan verschillen naargelang het project.

Informereren

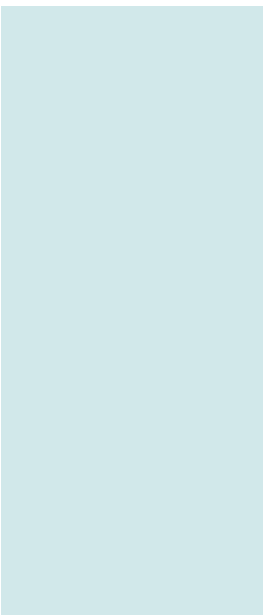
Het doel is te informeren over het bestaan van een nieuw burgerproject, een activiteit die op stapel staat, een vergadering of een evenement (buurtfeest, bezoek, colloquium, ...). De informatie kan ook een balans geven van reeds uitgevoerde activiteiten, of uitnodigen voor een conferentie/actie die niet noodzakelijk in de wijk zelf plaatsvindt.

Bekend maken

Een project heeft er alle belang bij dat zoveel mogelijk mensen uit de wijk het kennen. De Duurzame Wijk wil dus ook gemakkelijk herkenbaar zijn (aan de hand van het logo van de Duurzame Wijken gecombineerd met een eigen logo, bijvoorbeeld) en regelmatige informatie verspreiden (nieuwsbrief, krant, affiches, ...). Het gebruik van een "grafisch handvest" voor de communicatietools en -documenten beantwoordt ook aan dit doel van zichtbaarheid en directe identificatie van het project.

Bewustmaken voor Duurzame Wijken

Naast de bewustmaking is het ook de bedoeling informatie te verspreiden over het "waarom" van het project, en aanhangers te zoeken door de verschillende globale uitdagingen voor te stellen die het project aangaat. Elke persoon die men wil bewustmaken, wordt uitgenodigd om zijn levenswijze te herzien door deel te nemen aan de collectieve actie. Hiervoor wordt de aandacht gevestigd op bepaalde milieuvriendelijkere gebaren of werkwijzen.

Het streven naar bewustmaking doet heel wat vragen rijzen: willen we de mensen naar hier lokken of naar hen toe gaan? Willen we overtuigen of zin geven? Hoe kunnen we een nieuwe doelgroep aanboren zonder onze medewerkers uit te putten, ... al deze vragen kunnen aan bod komen binnen de stuurgroep.

Met wie communiceren?

De groepen en mensen die men wil bereiken, verschillen naargelang van de geplande acties. Alle schalen worden in overweging genomen, van individuele personen tot een grote, niet nader omschreven doelgroep:

- **boodschap bestemd voor een kleine groep die al betrokken is** (stuurgroep, thematische groep, ...): eenvoudige communicatie, vooral inhoudelijk;
- **boodschap bestemd voor alle inwoners van de wijk:** gewoonlijk korte informatie met een aangenaam visueel gedeelte (om een wijkvergadering of een nieuw thema aan te kondigen);
- **boodschap gericht tot alle Duurzame Wijken:** bijvoorbeeld via generische artikelen en illustratie van de inhoud;
- **boodschap gericht tot het grote publiek:** om het initiatief van de Duurzame Wijken bekendheid te geven.

Hoe communiceren?

Tijdens de begeleidingsperiode gebeurt de communicatie in overleg tussen de stuurgroep, de animator en Leefmilieu Brussel. Het ontwerp van de verschillende tools wordt in handen genomen door de stuurgroep en de bewoners, naargelang van de beschikbare hulpbronnen in de wijk, en indien nodig ondersteund door de animatoren en de coördinatie. In de praktijk kan men spreken over een coproductie van communicatietools waarbij de coördinatie naar de achtergrond verdwijnt naarmate de Duurzame Wijk op eigen kracht voort kan.

Om alle communicatieacties van de wijk te ondersteunen, voorziet Leefmilieu Brussel specifieke budgetten voor de winnende projecten van de projectoproep (communicatie per wijk en communicatie tussen wijken). Leefmilieu Brussel verzorgt de algemene "institutionele" communicatie rond het project (grote startcampagne van de projectoproep, affiche, slogan en visueel gedeelte voor identificatie van de projectoproep ...).

Een goed gebruik van de communicatie

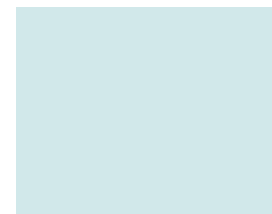
De bestaande communicatietools zijn zeer divers. Het is belangrijk dat ze kunnen worden afgestemd op de juiste situaties. Creativiteit in de communicatie is een pluspunt om de aandacht van de doelgroepen te trekken.

De onderstaande lijst geeft een overzicht van goede vormen van communicatie:

>> Een evenement aankondigen

Informeren over een gericht evenement, een thematische activiteit of een wijkvergadering. De communicatie is, net als het evenement, van korte duur (15 dagen tot 2 maanden). Het is dus belangrijk dat eenvoudige tools worden gebruikt met een zo trefzeker mogelijke afbeelding. De hulp van een grafisch vormgever is hierbij vaak nuttig. Hiervoor zijn verschillende middelen voorhanden:

- **Affiches en flyers:** deze tools worden vooral gebruikt om thematische activiteiten aan te kondigen. Deze documenten zijn gewoonlijk het resultaat van een coproductie tussen de begeleiding en de stuurgroep. De affiches worden gewoonlijk opgehangen voor de vensters van woningen en handelszaken, via de partners (waaronder de gemeente) die beschikken over uithangborden en -kasten. Soms zorgen de wijken zelf voor een plaats waar affiches kunnen worden opgehangen. De flyers geven een grote zichtbaarheid aan het project, maar er kruipt heel wat tijd in het uitdelen ervan.
- **Internetsite:** een website is een uitstekende multifunctionele tool die wordt beheerd

door de wijk. Langs deze weg kunnen alle evenementen die gepland zijn in de wijk worden aangekondigd. Aanvankelijk zal de website weinig worden geraadpleegd (omdat hij nog onbekend is), het vraagt wat tijd voor de site echt doeltreffend is. Het is dan ook belangrijk dat naast de informatie die op de website komt, ook nog wordt gecommuniceerd via mail.

- **Mailinglijst:** deze lijst wordt beetje bij beetje opgesteld door, bij elk initiatief dat opstaat voor het publiek, de adressen van alle betrokken personen te vergaren.
- **Media van partners en Brusselse organisaties:** het is ook mogelijk een wijk-evenement aan te kondigen in lokale kranten, nieuwsbrieven of op de websites van de partners, de gemeente en Brusselse organisaties zoals Inter-Environnement Bruxelles/BRAL.
- **Wijkvergaderingen** .

>> Het project bekendmaken binnen de wijk

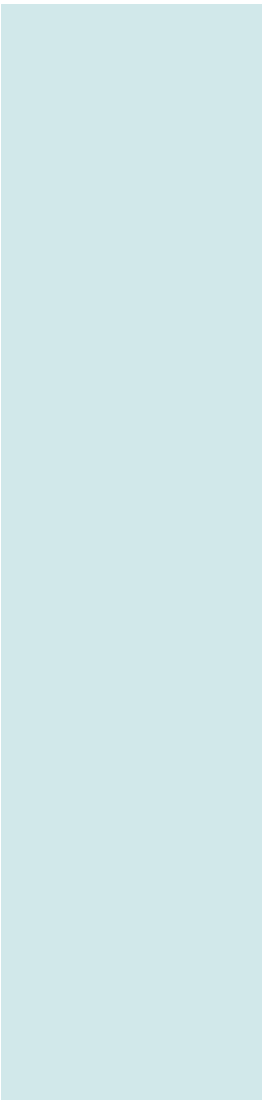
Een project ontstaat en raakt verankerd doordat regelmatig informatie wordt verspreid over het bestaan ervan, de activiteiten en de lopende en geplande projecten. Het gebruik van terugkerende communicatietools, die gebruik maken van een zelfde grafisch stramen dat gemakkelijk kan worden herkend, vergemakkelijkt de doorsijpeling en de bekendheid van het project.

- **Presentatieblad van het project:** voor meer algemene informatie die zich richt tot zowel bewoners als partners kan een informatiedocument worden opgesteld over de inzet en de ambities van het project en de voorgestelde acties.
- **Wijkkrant en nieuwsbrief:** verschillende wijken maken gebruik van een wijkkrant en/of nieuwsbrief om bekendheid te verwerven en regelmatig informatie te verspreiden over de komende initiatieven. Elke wijk bepaalt zelf de inhoud die ze hierin wil opnemen: verslag uitbrengen over de vorderingen van de projecten, projectdragers voorstellen, de wijk en zijn troeven ervan beschrijven, gevarieerde informatie (uitnodiging voor een film, portret van een inwoner, goede plannen, seizoensrecept, ...). Ook het tempo kan variëren: van een echt "tijdschrift" tot documenten die onregelmatig worden verspreid, naargelang van de kalender.

>> Promotie van "Duurzame Wijk"-initiatieven

Het initiatief van de Brusselse Duurzame Wijken overstijgt de schaal van de wijk, en streeft een ruimer doel na: de verkleining van de ecologische voetafdruk, zoals het Handvest bepaalt. Informeren over de resultaten van de gevoerde actie vergroot de zichtbaarheid en levert zowel publieke als politieke erkenning op voor de verschillende initiatieven.

- **Krant van de Duurzame Wijken:** De krant is het resultaat van een collectieve actie van de begeleiding en Leefmilieu Brussel, die samen het redactiecomité van de krant vormen. Ook wijkbewoners kunnen eraan meewerken. Naargelang van de behandelde onderwerpen en voor bepaalde artikelen kan de coördinatie een beroep doen op externe journalisten. De krant schetst een stand van zaken en behandelt vragen die voor alle wijkprojecten terugkomen. De krant moet verstaanbaar zijn voor ingewijden én voor mensen van buiten de wijk, en kan worden vergeleken met een visitekaartje van de verschillende wijken. Uit de krant moet snel kunnen worden opgemaakt over wie en wat het gaat. De distributiewijze binnen de wijken moet nog worden bepaald (huis-aan-huis, enkel op enkele strategische plaatsen, bij de partners van het project, bij activiteiten, ...).
- **Website van Leefmilieu Brussel:** Op de website van Leefmilieu Brussel (www.leefmilieu-brussel.be/duurzamewijken) worden de projectoproepen die de administratie ondersteunt, voorgesteld. De website geeft een overzicht van alle "Duurzame Wijk"-projecten die sinds 2008 werden geselecteerd. Ook alle "Duurzame wijk"-kranten staan erop (zie hoger). De website wordt bijgehouden door Leefmilieu Brussel. De website wordt vooral gebruikt om de door Leefmilieu Brussel voorgestelde projectoproep toe te lichten. Leefmilieu Brussel verwijst naar de verschillende websites van de wijken voor meer uitgebreide informatie.

- **Website van het Netwerk van de Duurzame Wijken:** De website (www.duurzamewijkennetwerk.be) werd opgericht om de verschillende wijken ruimte te geven voor uitwisselingen, bespiegelingen, maar ook voor communicatie over de eigen activiteiten van elke wijk. Deze site kan worden aangevuld door de wijkbewoners zelf, en elke stuurgroep kan beslissen er haar evenementen op te zetten.
- **Website Duurzame Stad van Leefmilieu Brussel:** ook op deze website wordt de projectoproep voorgesteld.
- **Organisatie van stands en evenementen:** evenementen rond duurzame ontwikkeling trekken veel bezoekers: het is dan ook interessant deze bezoekersgroep aan te spreken met algemene informatie over de projectoproep. Deelname aan deze evenementen neemt vaak de vorm aan van een stand, zoals voor het Milieufest en het salon Valériane, waar contacten kunnen worden gelegd tussen de bezoekers en de bestaande Duurzame Wijken. Deelname kan ook vaste vorm krijgen door een uiteenzetting bij deze gelegenheid, deelname aan een debat, ... Deelname van wijkbewoners aan dit type van evenement, naast de animatoren en de coördinatie, is altijd welkom.

Logo en grafisch handvest

Doordat de boodschap die de wijken verspreiden telkens terugkeert, beslissen de stuurgroepen vaak om een grafisch handvest en een logo op te stellen. Dit komt de herkenbaarheid ten goede. Het gebruik ervan is niet verplicht maar is toch gangbaar geworden in elke wijk.

Gewoonlijk bepaalt de stuurgroep het logo en het Handvest. Hierbij kan het nuttig zijn de hulp van een grafisch vormgever in te roepen.

De eerste vereisten in het kader van de projectoproep

Elke wijk bepaalt zelf het visuele gedeelte en de opmaak van de communicatietools. De tools die de steun van Leefmilieu Brussel genieten, beantwoorden echter aan enkele gemeenschappelijke gedragslijnen: het doel is de zichtbaarheid van de Duurzame Wijken en Leefmilieu Brussel en de coherentie tussen alle projecten, voor een betere kennis en erkenning van de projectoproep.

Deze eerste vereisten zijn van toepassing op de publieke communicatie over de activiteiten, evenementen en manifestaties, net als op de gemeenschappelijke projecten die worden ondersteund door de projectoproep Duurzame Wijken. Ze hebben betrekking op verschillende gegevensdragers zoals de affiches, de flyers, de e-mails met de uitnodiging, de nieuwsbrieven, de kranten, de brochures, de presentatie- en informatieborden, ...

- **Het logo Duurzame Wijken van Leefmilieu Brussel** moet op de communicatiemiddelen staan. De presentatie ervan is gecoördineerd en coherent met het logo van de wijk. Wanneer het document meerdere pagina's telt, moeten de logo's op de 1ste pagina staan.
- **De documenten moeten tweetalig Nederlands/Frans zijn.** Voor omvangrijkere documenten (een brochure opgesteld en gefinancierd in het kader van projecten van algemeen belang, bijvoorbeeld), volstaat een vertaling van de inleiding en de conclusie, aangezien het geen publicatie van Leefmilieu Brussel betreft.
- **Op de affiche moet een verantwoordelijke uitgever worden vermeld.** Dit kan een afgevaardigde van de wijk zijn, of de animator (m/v), de coördinatie.
- **Het is zeer nuttig contactgegevens te vermelden,** een e-mailadres, en eventueel een telefoonnummer.
- **In voorkomend geval informatie over de rechten op de afbeelding** en de vermelding van de auteur van de foto's, tekeningen, illustraties.
- **De affiches, flyers, nieuwsbrieven, kranten,** tijdens het jaar van de begeleiding, worden voor advies voorgelegd aan Leefmilieu Brussel voordat ze worden gedrukt, via de animator/animatrice.

NUTTIGE LINKS

Internet

www.leefmilieubrussel.be/duurzamewijken

www.duurzamewijkennetwerk.be

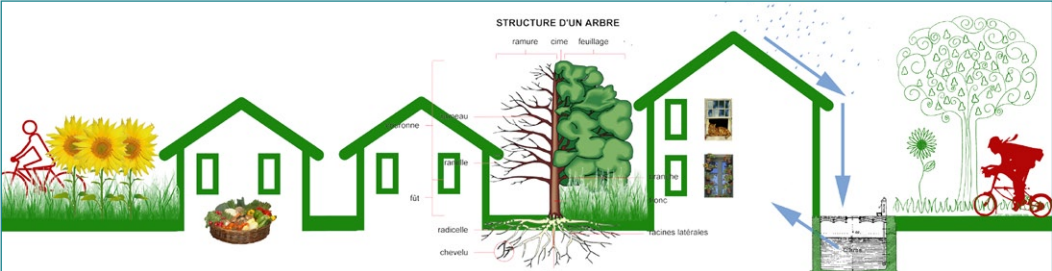
www.duurzamewijkennetwerk.be

(met links naar de websites van de wijken)

www.duurzamestad.be

Verwante fiches

- De projectoproep
- Het Handvest
- De stuurgroep
- De begeleiding
- De thematische activiteiten
- De wijkvergaderingen

10

HET NETWERK EN DE PARTICIPATIEVE VERGADERING

Sleutelwoorden

Delen
Banden smeden
Autonomie
Samen beslissen
Evalueren en verbeteren
De betrokkenheid versterken

De “Duurzame Wijk”-projecten die zich in een eerste fase ontwikkelen met de steun van de begeleiding door Leefmilieu Brussel, worden vervolgens autonoom. Op dat moment ontstaat ook de zin om de motivatie en acties te delen met andere wijken, op schaal van de stad. Verschillende initiatieven worden op touw gezet om banden te smeden, een gezamenlijke denkoefening te houden en toenaderingen op verschillende schaal te bedenken. We vermelden twee zeer verschillende initiatieven die de lokale benadering van de wijken aanvullen: het “Netwerk van de Duurzame Wijken” en de “participatieve vergadering”.

Het Netwerk van de Duurzame Wijken

Het idee om een netwerk te creëren, is heel vroeg ontstaan bij de groepen die de projectoproep hebben beantwoord. Dit idee bleek vervolgens noodzakelijk en vanzelfsprekend voor de vijf eerste Duurzame Wijken. Het kwam goed van pas voor het voortbestaan van hun eigen projecten, maar ook als een manier om de acties van alle wijken te versterken, naar het voorbeeld van verschillende andere initiatieven die hun krachten bundelen in een netwerk (gedeelde tuinen, collectieve compostering, enz.).

Waarom een Netwerk?

Deze vraag hebben de wijken zelf ook gesteld. Tal van redenen werden naar voor geschoven: elkaar ontmoeten, ruimte creëren voor samenwerking en uitwerking tussen wijken, versterken en ondersteunen van de lokale dynamiek na de begeleiding , om de acties te laten voortbestaan, verrijken van de projecten door uitwisseling van gelijkaardige ervaringen. Daarnaast bleek er nood aan gemeenschappelijke denkoefeningen over bepaalde vragen, gemeenschappelijke inspanningen voor bepaalde acties en gemeenschappelijke eisen over vraagstukken die de wijken aanbelangen.

Dit zijn maar enkele van de bestaansredenen van het netwerk. Er kunnen nog heel wat andere ideeën worden aangevoerd, en deze evolueren jaar na jaar binnen het Netwerk zelf.

De fasen in de opbouw van het Netwerk

Dit Netwerk werd geleidelijk opgebouwd sinds 2009. De grote lijnen ervan werden getrokken tijdens een tiental ontmoetingen, gespreid over twee jaar. Vandaag verloopt de beweging wat sneller. Het Netwerk heeft zijn officiële start aangekondigd tijdens een ontmoeting in september 2011. Het begint te bestaan en zich te structureren.

Het Netwerk wordt gedragen door de bewoners die betrokken zijn bij de “Duurzame Wijk”-projecten, maar de begeleiding ondersteunt dit Netwerk in vorming sinds het ontstaan ervan. Net als in de wijken zelf is de begeleiding er echter op gericht een stapje terug te zetten om de touwtjes volledig in handen te geven van de burgers.

In een eerste fase bestaat het Netwerk van Duurzame Wijken hoofdzakelijk uit de winnende wijken van de projectoproepen , aangezien niet alle wijken geïnteresseerd zijn in deelname aan het Netwerk. Het is echter de bedoeling zich ruimer open te stellen, naar alle lokale en collectieve duurzame initiatieven (niet-winnende wijken van de projectoproep, andere duurzame burgerprojecten in de wijken) die beantwoorden aan de vereisten van het Handvest.

RÉSEAU DES QUARTIERS DURABLES - NETWERK DUURZAME WIJKEN

Deze volgende stap moet nog nader worden bepaald door de dragers van het Netwerk.

Hoe werkt het Netwerk?

Het Netwerk beschikt over beheersinstanties, zoals een stuurgroep – die bestaat uit één of twee personen per wijk – en werkgroepen. Deze organisatievorm is geïnspireerd op die van de Duurzame Wijken zelf, maar op een andere schaal. De stuurgroep komt ongeveer om de zes maanden samen, en bepaalt de grote strategische werklijnen van het Netwerk.

Het Netwerk mag niet worden gezien als een overkoepeling van de wijken, die dus een hogere hiërarchische positie heeft. Elke wijk blijft autonoom in zijn project. De wijken dragen echter wel bij aan het bestaan van het Netwerk doordat middelen gemeenschappelijk worden ingezet en een ruimte voor samenwerking wordt gecreëerd.

Een formele structuur kan worden gecreëerd. Dit aspect is al aan bod gekomen. Het kan gaan om een associatieve structuur die enerzijds het Netwerk ondersteunt (dat zelf zijn keuzes maakt en beslissingen neemt) en anderzijds rechtspersoonlijkheid geeft aan het Netwerk. De stuurgroep beslist hierover.

Enkele voorbeelden van activiteiten van het Netwerk

Om de uitwisselingen (reflecties of gemeenschappelijke acties, goede praktijken, persoon tot persoon) concreet te maken, is het Netwerk al “naar buiten getreden” voor een ontmoeting met alle mensen die betrokken zijn bij de Duurzame Wijken. Tijdens een debatavond in februari 2012 boog het Netwerk zich over de stad en haar actoren, en voerde een ruimere denkoefening over de gemeenschappelijke actie (met als thema « Samen nadenken over de stad ».) Op schaal van de wijken is er ook een cyclus van filmclubs. Op al deze momenten kunnen ontmoetingen plaatsvinden, want het blijft belangrijk elkaar te zien, te spreken, en de gelegenheid te bieden om het Netwerk op te bouwen.

De website www.duurzamewijkennetwerk.be werd opgericht met de hulp van Leefmilieu Brussel, op vraag van de bewoners, en biedt een platform voor de uitwisseling van kennis. Zo kunnen nieuwe wijken profiteren van de kennis van wijken die al langer meedoen, en kunnen oude wijken elkaar steunen. De informatie op de website wordt dus aangeleverd door de bewoners zelf, en een redactie wordt aangesteld om de visie en de administratie van de site te beheren.

De participatieve vergadering van de Duurzame Wijken

De Duurzame Wijken zijn creatieve laboratoria. Hun knowhow staat borg voor een leerrijke inbreng. De projectoproep evolueert door te leren uit deze ervaringen. In 2011, na 3 jaar, stonden 15 ervaringen op het terrein op de teller. De overheden die de projectoproepen hadden gelanceerd, wilden de ervaringen en bevindingen van de vele actoren in het veld – die hebben bijgedragen aan het succes van de dynamiek – benutten om de modaliteiten van de projectoproep aan te passen.

Op hun initiatief werd dus een nieuw samenwerkingsproces ingevoerd: de participatieve vergadering. De eerste bijeenkomst vond plaats in de lente van 2012, ter gelegenheid van de vierde editie van de oproep.

Deze vergadering staat open voor al wie geïnteresseerd is in de dynamiek van de Duurzame Wijken: in de eerste plaats de burgers die betrokken zijn bij een project, maar meer in het algemeen ook degenen die zich bij een proces willen aansluiten, de wijkcomités, de milieu- en sociale verenigingen, de partners van de projecten en de verschillende netwerken, enz. De administratie Leefmilieu Brussel, de minister voor Leefmilieu en het team dat belast is met de begeleiding van de Duurzame Wijken nemen eveneens deel, net als de vertegenwoordigers van het Netwerk Duurzame Wijken of gewone burgers.

De vergadering past binnen een zeer nauwkeurig kader, dat van de projectoproep, waarvan het de modaliteiten ter discussie stelt. Deze modaliteiten en het Handvest inspireren de hele dynamiek.

NUTTIGE LINKS

Internet

www.duurzamewijkennetwerk.be

Verwante fiches

De projectoproep

Het Handvest

De begeleiding

Concreet is het doel van de vergadering tweevoudig:

- De projectoproep jaarlijks beoordelen en verbeteren, wat de algemene dynamiek betreft;
- De betrokkenheid van de burgers versterken door hen te betrekken bij het overleg- en beslissingsproces.

De vergadering is bedoeld als een plek voor uitwisseling van ideeën en open debat waar alle stemmen worden gehoord, zonder oordeel en in alle gelijkheid. Met andere woorden: de vergadering vormt een ruimte waarbinnen de verschillende niveaus - politiek, administratie, verenigingen, burgers - op gelijke voet staan in de debatten die worden gevoerd en de oriëntaties die worden gekozen.

Tot slot is de vergadering een beslissingsorgaan. De keuzes die er worden gemaakt, worden in aanmerking genomen door de initiatiefnemers van de projectoproep en hebben een directe invloed op de modaliteiten binnen de grenzen van de technische en administratieve haalbaarheid (bijvoorbeeld, door rekening te houden met de budgettaire beperkingen en administratieve planning van Leefmilieu Brussel).

